ВІСТІ КОМБАТАНТА

2

Ню Йорк 1966

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, В. Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: А. Валійський, Е. Шипайло, Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання к. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Аргентина:
Fraternidad de los ex-comb.
de la 1 UD., Curapaligue 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Канада-Схід:
Mr. I. Shostak
41 Whitbread Crsc.
Downsview, Ont., **Canada**

Канада-Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

Австралія: Fokshan Library & Book Supply, 16 W. Prospect Street, Glenroy, W. 9, Victoria, Australia

На N. S. W. *в Австралії:*
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

ЗДА й інші краї: **"VETERANS' NEWS", P. O. Box 1184, Church St. Station New York, N. Y. 10008, U.S.A.**

VETERANS' NEWS, by montly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U.S.A.

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 1966 Ню Йорк Ч. 2 (23)

ЗМІСТ:

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЗЛОЖИЛИ:

По 25.00 — Комітет Укр. Амер. Ветеранів, Н. Й. По 20.00 — ОбВУА Сиракузи, Н. Й. По 6.00 — Д-р О. Любчак, д-р В. Онуферко, д-р В. Пасічняк, О. Винницький, д-р Р. Смик, Ст. Хомяк. По 5.00 — Ст. Чума, д-р А. Хомич, д-р Я. Політило. По 4.00 — Я. Рибальт, В. О. Демчук, Д. Ліщинський. По 3.20 — А. Прокопович. По 3.00 — І. Криловецький, О. Марцінюк, П. Бакович, Р. Юшкевич, д-р К. Цємній, М. Байрак.

По 2.00 — І. Варчак, д-р Т. Олесіюк, Йо. Вишневецький, О. Степкевич, М. Ґречило, Я. Курилюк, В. Онишкевич, Ст. Курилів М. Чайківський, д-р Р. Стахура, А. Смаль, Р. Будзяк, І. В. Кобзяр, В. Сорочак, І. Микитюк, В. Яшан.

По 1.60 — Ф. Цимбалюк. По 1.10 — Н. Слюзар.

По 1.00 — Б. Щербит, Я. Бехметюк, І. Домбчевський, Я. Ярмола, І. Головінський, Р. Миколаєвич, О. Полатайко, В. Стецура, д-р І. Подюк, Л. Коник, Б. Ставінський, Ю. Ференцевич, С. Лазуренко, А. Філь, Й. Вишневецький (1+1), д-р Р. Дрежньовський (1+1), А. Негович, о. Ст. Городецький, С. Федюк, Гр. Кріслатий, Ю. Шкарупа, д-р Я. Коропець, д-р В. Копач, Т. Станько, Я. Шеремет, М. Кришталь, В. Феданків, В. Нігут, Я. Пиндус, Й. Колодій, І. Рубач, Я. Редчук, В. Дужий, В. Топольницький, М. Ґречило, М. Слюзар, Р. Свистун, Л. Стеткевич, В. Греньків, Д. Несторович, З. Михалевський, М. Н. Честер, А. Негович, Я. Бакат, С. Гомотюк, Я. Филипів.

По 0.50 — Н. Василишин, А. Філь.

Іван Кедрин

40-річчя трагічної смерти Симона Петлюри

25 травня 1926 року на вулиці Расін у Парижі большевицький аґент застрілив кількома револьверовими стрілами Голову Директорії Української Народної Республіки, Головного Отамана Військ, Симона Петлюру. Причина цього вбивства була тоді відразу і є нині ясна: Симон Петлюра, тоді 47-літній мужчина в силі свого віку й енерґії, був небезпечний Москві, як той лідер української самостійницької політичної еміґрації, що відзначався невсипущою активністю, зверненою проти

російсько-большевицької окупації України; визвольний рух України був для Москви „ворогом число 1", так само, як для України Москва була і є „ворог число 1" — і тому треба було знищити того, який став символом українського визвольного руху. Треба було знищити того, який став символом збройної боротьби українців за визволення своєї ворогом окупованої батьківщини. Треба було не тільки знищити його фізично, але й пам'ять його заплямити тавром „погромника" жидів. І тому на виконавця присуду смерти проти Симона Петлюри, виданого в Москві, обрано жида, як ніби-то месника жидівських кривд. Цілий могутній апарат совєтської пропаґанди наставлено на те, щоб знеславити ім'я того українського державного мужа, який був автором славетного наказу до військ УНР з 26 серпня 1919 року, де називалось „зрадником і ворогом нашого народу" кожного, що допускався злочинів проти жидів.

Ціллю вбивства Симона Петлюри було обезголовити український визвольний рух, — було вдарити по українській самостійницькій ідеї, — було смертельно зранити й обезсилити гін українців до волі. Тому вбивство Симона Петлюри було одним із послідовних актів, наставлених на затвердження московсько-окупаційної влади в Україні. У 1926-му році свіжою ще була пам'ять в Україні про українську визвольну революцію з 1917-18 років та про українську визвольну війну, ведену проти московського аґресора. Ім'я Симона Петлюри було в умах і на устах всіх в Україні, що прагнули загину окупаційного режиму та відродження української самостійної, ні від кого незалежної народноправної держави. Практика большевицької окупації причинилася до швидкого протверезіння всіх тих українців, які байдуже ставилися до збройної боротьби, що її очолював Симон Петлюра, та які глупо-наївно вірили, що також „радянська" влада принесе українському народові волю і землю, хоч під іншими гаслами, під іншим прапором. Кілька років большевицької практики були найкращим педагогом для незрячих народних мас в Україні — їхня національно-політична свідомість дозрівала в гіркій окупантській дійсності. І тому вбивство Симона Петлюри було таким самим засобом у змаганні зламати спротив непокірливої України, як процес проти Спілки Визволення України, як штучний голод, як масове винищування українського інтеліґентського стану й української селянської верстви, як зліквідування Української Православної Автокефальної Церкви, як викривлювання душ української молоді в рядах комсомолу.

Петлюрівцями прозивали большевики всіх українських самостійників і думали, що цим іменем вони їх ображають. А воно, навпаки, було почесною назвою! І почесною назвою залишилось по нинішній день. Бо по нинішній день блиск імени Симона Петлюри не зблід. Сорок ро-

ків минуло від його трагічної смерти, а Симон Петлюра живе далі в пам'яті всіх українців, як той великий український революціонер, як той національною революцією винесений вгору український державний муж, який переріс своїх сучасників своїм політичним розумом і силою свого духа. Бо він одинокий з усієї тодішньої української державної верхівки поставив збройну боротьбу проти Московщини на найперше місце з-посеред усіх існуючих пречисленних проблем. Він, людина не військова, збагнув правду, щоб без власної збройної сили не може існувати держава і що здобути ту державу можна тільки — із зброєю у руках. Симон Петлюра був тим українським державним мужем, який зрозумів силу національно-державної традиції і тому стільки праці присвятив, щоб закріпити культ українських визвольних змагань, культ новітнього українського війська.

І коли не стало Симона Петлюри, то не було пустки: залишились плекані ним ідеї, залишився заповіт його життя, його діл, його писань. І в цьому виявилась страшенна помилка його вбивників. Вони не припускали, що вбиваючи Симона Петлюру — вони не вбивають ідей, що їх символізував Петлюра. Трагічна смерть Симона Петлюри ще тільки осяяла українську визвольну ідею авреолею мучеництва. Минулих сорок років доказали, що ідея самостійної України ні трішки не зблідла. Не стало Петлюри, але ім'я його записане безсмертними літерами в новітню історію України і в історію новітнього українського війська. І коли Симон Петлюра залишився для всіх „мертвих, живих і ненароджених, на землі сущих" українців, як голова відродженої української держави, який згинув на чужині, працюючи до останніх днів свого життя для визвольної української справи, то для всіх колишніх українських вояків Симон Петлюра особливо дорогий, особливо близький, предмет особливого культу. Ідея українського війська — понадпартійна, понадобласна, понадвіровизнанева. Бо українське військо має на увазі рідну державу, що її треба вибороти від ворога, який є ворогом всього українства — всіх українських земель, партій і віровизнань. Цю надрядність символізував своєю особою Симон Петлюра. І тому над його свіжою могилою схилились тому 40 років голови всіх українців без уваги на їх обласне походження, партійну приналежність чи віровизнання. Всі вони інстинктовно зрозуміли, що стріли на паризькій вуличці були звернені проти них самих, проти всіх українців і українок, які тільки не хотіли виректись віри у свою національну правду.

І тому й нині, в 40-річні роковини мученицької смерти Симона Петлюри — мусять з пієтизмом похилитись всі українські голови, вшановуючи пам'ять того великого українця. У першому ряді жалобою вкритого народу стоять колишні українські вояки: ті, які мали честь воювати за його життя і головного командування і ті, які стали українськи-

Володимир Гузар

Рефлексії після Братського З'їзду в Канаді

Братство Канади відбуло свій 9-ий з черги Крайовий З'їзд, на якому в атмосфері діловости і турбот за долю братської організації, дискутовано усі аспекти нашої діяльности, наших можливостей, нашого майбутнього. Мабуть це вже так ввелось у нашій канадській традиції, що Крайовий З'їзд є внутрішньою справою Братства Канади. На З'їздах ми не пробували виносити змістових резолюцій, чи хоч би з приводу З'їзду створити загально-українську атракцію, щоб звернути на себе увагу, чи викликати заінтересування широких кругів українського громадянства. Цей скромний і діловий по суті характер наших З'їздів, можна сказати, у великій мірі пристосований до духовости нашого дивізійного активу цього терену.

Мені видається, коли мова про 9-ий Крайовий З'їзд, то в основному підкреслено тут одну, досить важливу істину, маючи на увазі успіхи нашої праці — а саме, плекання вояцького побратимства і вояцької дружби, братської дисципліни. Це ті ціхи нашого характеру, які ми виплекали і які сцементували нас в рядах Дивізії на її вишколах чи відтак в бойових діях. Ми творимо суцільний моноліт саме тому, що в'яжуть нас тісно наші спільні колись переживання, високоідейні мотиви, якими ми керувались, ідучи в Дивізію. Така наша постава і жива участь бувших дивізійників в суспільно-громадському та політичному житті нашої громади в діяспорі, знайшла свій позитивний відгук і загальне признання.

Вояцька дружба та нині братська дружба є підставою та запорукою усіх наших успіхів і осягів в кожній ділянці праці, за яку тільки ми не взялись би.

Нам, після 20-ти років а то й більше, варта ті речі пригадати, бо ж вони забуваються.

ми вояками вже після нього, коли продовжувалась та сама збройна боротьба за Україну, яку він започаткував. Ім'я Петлюри стало леґендою. Але заповіт, що його він залишив, є актуальною політичною програмою на нинішній і завтрішній день. І тому всі ми, українці та колишні українські вояки зокрема, не маємо причини сумувати: в роковини смерти Симона Петлюри можемо тільки гордитися, що ми мали такого лідера. Потверджуючи свою вірність ідеям та ідеалам, що їх своїм ділом і словом пропаґував Симон Петлюра, ми віддаємо цим йому доземний поклін.

Зуб часу не без того, щоб не мав впливу на нас усіх, головне на нашу діяльність. Можна зауважити певне послаблення нашої праці, сповільнення нашої аґресивности в позитивному значенні, врешті і нотки зневіри чи байдужіння до цілости наших організаційних проблем.

Мені видається, що цілком безпотрібно витрачають енерґію деякі з наших колеґ, стараючись ще дальше продовжувати роботу, яку успішно провели ми принайменше десять років тому назад. В той час всі справи, які вимагали вияснення — були вияснені, нині немає вже що вияснювати. Якщо ще в нашому суспільстві є такі люди, які нас шанувати не хочуть, то мені, принайменше, з того приводу спиться спокійно. Зрештою, живемо в демократичному світі і кожному вільно висловити свою думку, навіть коли вона є нелогічною, злосливою чи примітивною. Врешті видається мені, що наша гідність, як колишніх вояків не повинна дозволити нам на те, щоб вдатися в дискусії з такого типу людьми, які силкуються на ,,ориґінальність'' думки супроти нас, нашого минулого, наших дій.

Зневіра — так, і таке явище поширене серед нас. Багато з нас часто висловлюють погляди, які ставлять під сумнів доцільність нашої організації. Очевидно, декому з нас видається, що тепер ми, як старші громадяни з певним життьовим досвідом, маємо право ревідувати свої погляди, ставити колись ясно зрозумілі справи під знак запиту. Розумувати холодно і реально нашу дійсність, минувшину і сучасність. І саме в процесі таких холодних розважувань ми попадаємо в зневіру. Та тут не йдеться вже про саму братську організацію, люди з подібним підходом не знаходять, по мойому, жодної цілі, гідної уваги.

Коли взяти беззаперечний засновок, що людина — це творчий організм, чого оспорювати не будемо, то її творчість проявляється в інтенсивності взнеслих ідеалістичних поривів — збагнути невідоме, творити ідеали, змагатись до чогось вищого, ніж турботи реального, матеріяльного, холодного щоденного життя, вони ж бо засіб, а не ціль життя. Взнеслі пориви, це характерні риси, які відрізняють індивідуальності від людського загалу. І коли мова про вік людини, то вік тут ні при чому, на це не треба арґументів.

Пристосувавши повище до нашої братської дійсности, доказуємо, що ми повинні бути горді з наших поривів, з того, що саме ми мали ту велику нагоду служити найвищому ідеалові і коли хто з нас має сумніви в слушність наших поривів, то він не шанує сам себе, своїх друзів і тих, які тисячами полягли на світлому шляху до нашої незавершеної цілі, і з такою людиною залишається нам тільки співчувати.

Сьогодні наша братська організація і згуртована в ній колишня вояцька еліта, мабуть, є наймолодшою, поважною групою в українському комбатантському русі і саме перед нашою групою все більше і біль-

50-ті Роковини Визвольної Революції і завдання наших комбатантів

Революція у Петрограді проти режиму царату стала гаслом також для України впімнутися за свої потоптані права. Почалася інша революція, українська, визвольна. Почалося відродження приспаної понад двохсотлітньою неволею нації. Від битви під Полтавою 1709 року, чи ще від зловісної Переяславської угоди 1654 року, проминуло до 1917 року забагато часу, щоб український визвольний здвиг міг увінчатись негайним великим успіхом. Адже ми втратили були у користь Московщини та Польщі цілу нашу провідну верству, яку ледви починала заступати дуже ще тонка й квола верства працюючої інтелігенції; ми не мали міст, бо робітництво й міщанство було зрусифіковане, змосковщене, або просто московське, прислане з півночі, було урядництво; фінанси, промисл, велика земельна власність і торгівля були у ворожих руках, а в низові маси деморалізуюче проникало малоросійство. Тому первісний визвольницький ентузіязм 100-тисячної маси першої могутньої української демонстрації в Києві був у великій мірі солом'яним вогнем, тому було тільки „невтральних" супроти власної рідної держави, невтральних у боротьбі за неї.

Не мали ми підготованих для державного апарату достатніх фахових кадрів, не мали взагалі підготови до державного будівництва. Але на тлі тієї пустелі, до якої довів Україну і її нарід довгий період неволі, українська визвольна революція була чудом. І це було чудо, що

ше актуальною є справа очолення українського комбатантського руху. Ми якраз повинні бути в стадії найбільш посиленої праці. Тим часом в декого з нас неоправдана зневіра, яка ставить під знак запиту, не говорячи вже про саму нашу боротьбу, але всі ті роки важкої праці і зусиль. Невже ж це так легко перекреслити всі наші позитиви і надбання?!

Які наші цілі — їх багато, але вони осяжні тільки при умові нашої єдности, дружби і дисципліни на шляху служби нашим найвищим ідеалам. Плекання тих вартостей, це наша основна ціль і тільки такими засобами ми зможемо зберегти нашу вояцьку гідність, єдність і братерство.

Це в основному ті загальні справи, які турбували декого з нас на самому З'їзді і після нього. Проблеми коротко заторкнені можна б поширити і розвинути, якщо це потрібно. В тому напрямку варта перевірити в нашій організаційній структурі наші напрямні, може й зревідувати деякі погляди, які віддалюють нас від наміченого шляху.

українська визвольна революція довела у блискавично короткому часі до відбудови рідної ні від кого незалежної держави та що в таких несамовитих умовинах ця наша молода держава змогла боронитись проти лютого ворога майже повних три роки, поки ворогові вдалося знову окупувати збройною силою всю територію України.

З наближенням 50-их роковин української визвольної революції зорганізована українська громада у вільному світі вже тепер почала приготовлятись до гідного звеличування тієї великої дати. Про прерізні сторінки наших визвольних змагань появляться десятки статтей, — будуть виголошені десятки доповідей і десятки промов. Появляться напевне цілі збірники із фаховим розглядом різних аспектів, різних подробиць будівництва української держави та боротьби за неї проти наїзників. Ділом істориків буде використати ті роковини для підсумування всього того, що до цього часу було сказано про Україну в роках 1917-21, та переведення такої аналізи, щоб можна було дійти до синтези: до конструктивних висновків, необхідних для успіху тієї нової прийдешньої української визвольної революції, яка відродить суверенну українську народоправну державу.

***

Завдання колишніх українців-вояків вужче, але, може, найважливіше: ми маємо присвятити нашу особливу увагу українському війську, яке народилось в Україні у тому часі. Як повідомляли про це „Вісті Комбатанта" у першому числі за 1966 рік, на широкій нараді, яка відбулася 12 березня ц. р. у Філядельфії, створено Ювілейний Комітет для відсвяткування 50-их роковин відродженої української державности і збройної боротьби за неї. Але в межах того Комітету має діяти Видавнича Секція, яка — цитуючи за отим звітом — „має опрацювати і видати суцільну історію українських збройних сил, що діяли в різних періодах відродженої української державности і збройної боротьби за неї, спираючись на видані досі відповідні публікації, до мемуарних включно". Бо справді: українська військово-історична література, що стосується найновішої доби нашої історії, під якою розуміємо 20-те сторіччя, чимала. Є про це дані, писані фахівцями в „Українській Загальній Енциклопедії" львівсько-коломийського видання, в „Енциклопедії Українознавства" НТШ, вийшла окрема „Історія українського війська" вид. І. Тиктора, у Львові діяло окреме видавництво „Червона Калина" із книжковими виданнями та журналом „Літопис Червоної Калини", у Варшаві появлялись військово-історичні збірники „За Державність", видали поважні книжкові твори генерали Капустянський і Удовиченко, появились поважні книжки про окремі періоди української визвольної війни й окремі військові частини, зокрема про польсько-українську війну та формації Українських Січових Стрільців (твір д-ра Ст. Ріпецько-

го) і київських Січових Стрільців („Золоті Ворота": статті Василя Кучабського і ген. Марка Безручка). До завдань тієї Видавничої Секції буде зладити бібліографію бодай важливіших книжок, брошур, розправ і споминів, використовуючи для цього теж існуючі бібліографічні показники, бо не було б сили ні змоги віднайти оригінали.

Передусім треба буде скласти взагалі програму, за якою схемою можна б виконати завдання, що його намітила згадана філядельфійська нарада. Різні внески й пропозиції служитимуть за напрямні людям, які мають зайнятися впорядкуванням існуючих вже матеріялів та зладженням отакої „суцільної історії". Ці різні думки й пропозиції можуть становити тему для публічної дискусії. „Вісті Комбатанта" мають стати отакою трибуною. Це почесний обов'язок усіх колишніх військовиків-українців, без уваги на формацію, в якій хто служив, причинитися до цього великого діла.

Тому просимо всіх Побратимів надсилати нам свої думки на цю тему й конкретні пропозиції — вони будуть у нас друковані і даватимуть субстрат до дискусії. Генерал Павло Самутин перший надіслав проєкт, якими темами повинні зайнятися окремі автори, щоб з їхніх творів скласти отаку суцільну історію. Друкуючи поруч той проєкт Шановного Автора, треба зразу же підкреслити, що він правильно вважає, що така праця може бути виконана тільки колективно, а не індивідуально. Суха схема генерала Павла Самутина називає тільки теми: тут насувається зразу думка, що історія окремих військових частин та окремих цілих формацій (армій) не може бути тільки формальною — час створення, місця перебування, командний склад, — а сутньою, себто стосуватися боїв, в яких ті частини й формації брали участь. Відомо ж, що історією війська є насправді історія боїв, що їх воно вело. Чи можна тепер відтворити такий образ? Чи це в наших умовинах взагалі річ викональна?!

Колишні вояки-українці відзначатимуть у 1967-му році відродження рідного війська на Наддніпрянській Україні, — війська, підпорядкованого рідній державній владі. Однак визвольна війна не обмежувалась роками 1917-21 і в різні часи приймала різний вигляд та велася різними засобами. Тому той ювілей повинен дати поштовх також колишнім воякам 1 УД УНА і УПА списати історію тих найновіших наших формацій. І повинен причинитися до тіснішого духового зв'язку всіх колишніх українських вояків. **і. к.**

КОЛИ МОСКВА „ДОЗВОЛЯЄ" ПОЛОН?

В новому правильнику совєтської армії говориться м. ін. про те, що вояк може опинитися в полоні тільки тоді, коли він є безвладний і безсильний внаслідок важкої рани або тяжкого потовчення. Нова війна покаже, як цей правильник буде застосований на практиці.

Ген. шт. ген. Павло Самутин

Проєкт праці над історією Українського Війська

Хоч деякі наші громадяни вважають, що писати історію Українського Війська треба так, щоб оминати неґативні сторінки, маючи на увазі педагогічну ціль такої історії для нашої молоді, проте я з таким поглядом не погоджуюся. Треба подати об'єктивну історію творення нашого війська, не оминаючи і тих помилок та неґативних сторінок, що у великій мірі спричинили і нашу програну. Нарешті ми повинні спромогтись та сказати правду про самих себе ще за нашого життя, не чекаючи, що історики будуть викопувати ту правду після нас. Подаючи правдиву історію і об'єктивно висвітлюючи наші помилки — тим самим ми вчимо наше прийдешнє покоління, аби воно не повторювало наших помилок. З таким підходом буде теж багато легше розглянути й підсумувати те, що до цього часу сказано вже про військову сторінку українського змагу з-перед 50-ох років.

Тим часом дозволю собі піддати під дискусію тимчасовий проєкт тем, що ними повинні зайнятися окремі автори. Звертаюся оцим до всіх Достойних і Дорогих Побратимів, щоб вони самі зголошували свою участь в розроблюванні цих тем та подавали свої завваги до мого проєкту. Хай „Вісті Комбатанта" стануть осередком цих наших зусиль!

***

1. Відродження Українського Війська — 1917 р.
   а) Кадри українців в царській армії, роля цих кадрів.
   б) Вклад старшин УСС і австрійської армії в організації Українського Війська в цьому періоді.
2. Часи Центральної Ради:
   а) Перший український полк — Богданівці (Капкан).
   б) 34 Армійський Корпус генерала П. Скоропадського.
   в) VI Армійський Корпус.
3. Організація (генеза і тло) Синьожупанників і Сірожупанників.
4. Українське Військо часів Гетьманської Держави — 1918 рік.
5. Відродження Українського Війська — ЗОУНР.
   а) УСС — видають пропам'ятну книгу та великий матеріял, що вже виданий.
   б) УГА.
6. Українське Військо часів Директорії.
   а) Запорозький корпус.
   б) Корпус СС (Осадний корпус).
   в) Інші частини.

7. Реорганізація Українського Війська за часів УНР.
   а) І-а Запорозька дивізія.
   б) ІІ-а Волинська дивізія.
   в) ІІІ-я Залізна дивізія.
   г) IV-а Київська Селянська дивізія.
   д) V-а Херсонська дивізія.
   є) VI-а Січова Стрілецька дивізія.
   ж) Окрема кінна дивізія.

   Подати принаймні скорочені історії цих дивізій та їх командний склад (розумію всіх старшин від командира дивізії до командира сотні і чоти — по змозі). Подати характеристику командирів дивізій, начальників штабів, командирів бриґад та куренів. Цей період треба вважати за один із найкращих в творенні наших збройних сил, тут ми зближались до народження реґулярної армії та творчої думки наших військовиків.
8. Організація Воєнних шкіл (Підготова старшинських кадрів).
   а) піхота,
   б) кіннота,
   в) артилерія,
   г) технічні війська.
9. Відродження і Організація Українського Вільного Козацтва та його роля в боротьбі за незалежність.
10. Відродження і організація Українського летунства та його роля в нашій боротьбі 1917-1920 роки.
11. Чи Уряд УНР мав плян війни і які були характеристичні риси — позитивні й неґативні — Українського Війська. Підсумки.

ЯКІСТЬ ЗАМІСТЬ КІЛЬКОСТИ

В організаційній структурі італійських збройних сил переведено основні зміни, які йдуть у тому напрямі, що кількість заступлено якістю, тобто замість масового війська створено тепер військо спеціялістів. На початку другої світової війни дивізія піхоти концентрувалася на обширі від трьох до 20-ти квадратних кілометрів, тепер цей обшир буде 10 до 20 разів побільшений. В році 1940 батальйон (курінь) піхоти міг вистріляти впродовж години зі зброї, яку тоді мав, 16 тонн амуніції. Тепер батальйон може вистріляти в тому самому часі і в тих самих умовинах 171 тонн. В р. 1940 дивізія піхоти зужила впродовж години 311 тонн амуніції, в р. 1964 — 2.032 тонни. Вогнева сила піхоти тепер значно зросла з уваги на те, що в склад озброєння суходільних сил введено могутнішу клясичну і ракетову зброю. Змодернізовані суходільні сили відзначаються постійним розвитком моторизації і засобів зв'язку, наприклад, в р. 1940 дивізія мала 23 радіостації, тепер має їх 1.300. Італійські військові експерти вважають, що вже в часі миру треба втримувати у відповідній бойовій готовості якнайбільше число військових з'єднань, беручи під увагу те, що нагла атомова атака може значно утруднити мобілізацію та комплектування відділів.

В. Верига

До проблеми історії 1 Дивізії УНА

Від часу створення 1-ої Дивізії УНА, чи як вона в своїх початках називалася Дивізія „Галичина", проминуло поверх 20 років. Зближається друге двадцятиріччя, коли більшість учасників Дивізії остаточно звільнено з полону в Англії в жовтні 1948 року. Багато учасників Дивізії, і це слово **багато** доводиться підкреслити двічі, працюють сьогодні на відповідальних становищах в різних країнах світу і, як такі мають і змогу і талант багато чого написати із своїх власних переживань. На жаль, дотепер не то не написано історії цієї української військової формації, але навіть багато епізодів із життя Дивізії залишаються невідомими багатьом із української громади в діяспорі. Одинока подія про яку дещо, але і то дуже фраґментарно, написано — це трагічні бої та прориви під Бродами 1944 року. Переглядаючи те все, що дотепер написано, стає прямо дивно, що про світлі моменти з історії Дивізії так мало подано до загального відома. Бо ж Дивізія кінець-кінців не переживала тільки самих невдач. Ось хоч би для прикладу візьмім про бойову групу „Вільднера". Чи багато людей знають про те, що осінню 1944 року вона очистила від большевицьких десантів Східню Словаччину, здобуваючи місто Банську Бистрицю? А скільки ж тоді визволено із рук большевиків наших українських біженців, які вже були призначені на розстріл? Чи багато знає про те, що ще заки Дивізія, як цілість, вирушила на відтинок фронту Броди, українські частини, приналежні до Дивізії, але формально ще не включені в неї, вже воювали на большевицькому фронті під Тернополем? А побут на Словінії та вкінці в Австрії під Фельдбахом . . .

Коли згадати хоч би для прикладу, що 2.000 Українських Січових Стрільців, у першому двадцятиріччі після визвольних змагань написали стільки про себе, що прямо створили міт і леґенду, на якій виховувались ми учасники Дивізії, і яка ще й сьогодні не втратила на вартості, то як не дивуватись, що із 40.000-ної маси учасників Дивізії вийшло про неї так мало творів! Правда, обставини серед яких знайшлись дивізійники після війни, не були сприятливі для популяризації Дивізії, але сьогодні те все вже належить до минулого. І коли учасники Дивізії не залишать своїх власних спогадів у формі друкованого слова, тоді і нелегко буде писати історію Дивізії. А поява нашої історії — це в першу чергу справа нас самих. Чейже політична ситуація, в якій творилася Дивізія, ні в чому не різнилася від ситуації, в якій формувався Леґіон Українських Січових Стрільців. Австрія за створення Леґіону УСС-ів заплатила українському народові Галичини мадярськими ши-

беницями та концентраційним табором в Ґмюнді. За створення Дивізії „Галичина", III Райх заплатив українцям розстрілами українських провідних мужів і жінок, а навіть братів і сестер і батьків учасників Дивізії, не згадуючи вже концлаґерів в Бухенвальді, Освєнцімі тощо. Що ж тоді держало всіх учасників Дивізії в складі німецької армії? Можна це всіляко інтерпретувати, але в основному це була віра у велике завдання української молоді в рядах Дивізії, у своє призначення в історії українського народу. Чи вони були свідомі того чи ні, але в кожного з них ось той старий закон „Республіка супрема лекс есто" брав верх над особистими кривдами, що їх заподіяв так званий „союзник" — німець.

Щоправда, є одна різниця між Леґіоном УСС-ів і Дивізією. УСС-и мали змогу включитися в активну боротьбу за українську державність, а Дивізія з вини загальної політичної ситуації такої нагоди не мала. Однак постання Західньої Української Народньої Республіки не було спричинене виключно тільки збройною силою УСС-ів, але в основному діями старих ветеранів фронту, вояків українців із австрійської армії. Якщо б не вони, не було б 1-го Листопада 1918 року, не було б і 22 січня 1919 року — злуки українських земель в одну державу.

Переглядаючи історію УСС-ів, УГА та роздумуючи над ненаписаною ще історією 1-ої Дивізії УНА, доводиться з жалем ствердити, що розголос про ту чи іншу військову одиницю чи армію не все йшов у парі із її подвигами, а радше в парі з умінням самих членів даних формацій створити про себе самих леґенду, передаючи її наступним поколінням. Чи учасники Дивізії про себе вже сказали все те, що дійсно було, без прикрас і без перебільшень, без зайвого патосу і без фантазії? Ні! Далеко ще ні. І через те настав час, щоб учасники Дивізії заговорили про свої переживання, щоб писали і про себе, а не тільки про інших, бо від них самих залежить, чи їх запишуть в історію боротьби за визволення українського народу з-під чужого панування, а якщо запишуть, то як. Чи хочемо ми того чи ні, історія не записує „сама" того, що було зроблено, але те, про що записано учасниками історичних подій. Не чекаймо, щоб про нас писали інші, наші опоненти, а то й вороги, що вони до речі вже роблять, бо тоді образ про нас аж надто односторонній і далекий від правди. Якщо ми вже не пишемо про себе, щоб створити леґенду, пишім, щоб спростувати злобні інформації, яких не жаліє нам ані Москва ані Варшава, ані навіть і деякі з-посеред української громади в діяспорі. Тому пишім. Не відкладаймо цього на завтра, бо те відкладене завтра вже є сьогодні.

ІСТОРІЯ АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ПОЛКУ

Цього року розпочалась інтенсивна підготова для збірки матеріялів до історії 1 УД УНА. З ініціятиви Головної Управи Братства зрушено з місця важливу справу, мабуть час назрів вже настільки, що слід взятися до тієї праці. Очевидно, до самої історії потрібний великий вклад праці істориків, але у не меншій мірі потрібний вклад праці учасників Дивізії, коли йдеться про історію окремих її частин. Тому, що я персонально пов'язаний з артилерійським полком Дивізії, вважаю, що комусь слід заініціювати ту справу серед колишніх артилеристів. Пробую збирати матеріяли про артилерійський полк. Однак вважаю, що такої праці ніяк не може виконати якслід одна особа, бо для цього треба колективного зусилля нас усіх. Тут йдеться про зібрання матеріялів про артилерійські вишколи, організацію артилерійського полку, командний склад, участь в боях Дивізії.

Пропоную створення Комісії для цієї справи, як рівнож пропоную Колеґам артилеристам розпочати записки-нотатки, пов'язані з історією артилерійського полку. В усіх цих справах, як рівнож з пропозиціями, прошу звертатися на мою адресу.

В. Гузар

ДО ВІЙСЬКА ПО СКІНЧЕННІ 18 ЛІТ

Політичні партії Західньої Німеччини погодилися на проєкт закону, який обнижує границю віку мужчин, що обов'язані відбувати військову службу. Дотепер кожний громадянин Західньої Німеччини мав переходити військовий вишкіл з днем, як скінчив 20 років життя. Як ухвалять новий закон — кожний німець по скінченні 18 літ піде до війська. Крім того згаданий законопроєкт значно обмежує всякі можливості, що їх можна використати на те, щоб бути звільненим від обов'язку військової служби.

ОБ'ЯВИ СТРАХУ У ВОЯКІВ

Американські досліди, переведені в часі другої світової війни, виявили, що страх у вояків проявляється в різних видах, а деякі його прояви охоплюють навіть високий відсоток вояцтва. „Анкету страху" переведено в той спосіб, що воякам чотирьох дивізій роздано листу з різними об'явами страху, а кожний вояк мав підкреслити той об'яв, що його відчув хочби один раз. Очевидно, анкета була анонімова. У висліді показалося, що у 84% вояків страх проявився у формі сильного биття серця, 69% вояків мало почуття опадання шлунка, дрижаки по цілому тілі — 61%, почуття нудоти — 55%, зимний піт — 56%, почуття ослаблення і омління — 49%, почуття здерев'янілости — 45%, самовільна бігунка — 21%, мимовільне віддавання сечі — 10%.

Полк. М. Омелюсік

УПА на Волині в 1943 році

(Закінчення)

Старшинські і підстаршинські кадри та вишкіл

Питання старшинських кадрів було дуже клопітливе. Старшин українців, що служили в польській армії, майже не було. Старих старшин українських армій з часів визвольних змагань 1917-1921 рр. можна було порахувати на пальцях, але і ці вже старші віком, в технічно змодернізованому війську не служили та були мало придатні для рухливої партизанської війни, а хіба для організаційно-адміністративної праці та для нав'язання тяглости до традиції визвольної боротьби з 1917-1921 рр. Функції нижчих старшин могли ще виконувати досвідчені підстаршини. Але для керування вищими з'єднаннями та для праці штабової старшин бракувало. Треба було скористати також з вербування старшин червоної армії, що залишилися нелеґально в запіллі німецької армії, або що тим чи іншим способом повтікали з німецького полону. Цих старшин можна було зустрінути з різних національностей. Багато з них були дійсно віддані душею патріоти, але деяка кількість знайшла собі місце в УПА, лише щоб перетривати. Треба було мати великий такт, щоб з одного боку не образити гідности старшини, дійсно чесного свідомого патріота-українця, а з другого боку мати на увазі скритих ворогів, що охоче воювали проти німців, але дійсне обличчя виявляли при зустрічі з червоними партизанами, або червоною армією. Особливо настрої змінилися після упадку Італії, себто, коли позначився зворотний пункт у ході війни. Напр. в групі Рудого оперативною частиною керував підполк. генерального штабу червоної армії, який був зловлений на тому, що мав зв'язок з червоною партизанкою. В групі Енея була розкрита ціла змова на користь Москви під проводом його ж таки шефа штабу, теж майора генер. штабу червоної армії (Голубенко-Загній). Він користувався навіть симпатією українського суспільства і співпрацював в українському видавництві перед вступленням до УПА. ,,Кацо", що спричинився до розгрому командного складу старшинської школи ,,Олені" — був лейтенантом червоної армії, осетин, почав працювати в УПА в серпні 1943 р. і спочатку був інструктором в підстаршинській школі, а згодом у старшинській. Покійний генер. Ступницький охрестив його ,,Кацо", симпатизував з ним і як з осетином і як з борцем за свій нарід.

Але кваліфікованих старшин у більшій кількості ми могли мати тільки з червоної армії. Щоб запобігти кризі хоча б у складі молодших старшин, була заснована перша старшинська школа, в липні 1943 року

з 3-4 місячним курсом, в залежності від обставин. Ця школа під назвою „Дружинники" пройшла свій курс майже без перешкод і вже на кінець жовтня мала 120 нових молодих старшин. Командиром школи був пор. Горинь, викладачами: полк. Ступницький, полк. Омелюсік, капіт. черв. армії Бондаренко, лейт. черв. армії Дніпровий, та інші, яких псевд не пам'ятаю. В місяці жовтні зформувалася вже друга старшинська школа, що її командиром був майор Поль (Польовий), старшина УНР, а його заступником Боровий-Босий. Ця школа зимою з 1943 на 1944 рік пересунулась у Карпати і там вже було організоване дальше навчання в цій школі, що прийняла назву „Олені". З браку кваліфікованих викладачів старшинська школа була організована лише одна. Кожна група мала свої підстаршинські школи, з яких виходили добрі підстаршини, бо у вихованців було багато енерґії та завзяття, а також приймались до школи повстанці з освітою. Мушу згадати, що до школи старшин приймалися повстанці з середньою освітою і лише виїмково без цієї освіти для осіб, що відзначилися в бойових діях, але не менше 6-ти кляс гімназії, чи відповідної школи. Крім того була ще школа саперів і мінерів. Цією школою керував досвідчений старшина, спеціяліст червоної армії. Викладав там також полковник інженер С., що перед тим був у штабі отамана Бульби-Боровця.

Озброєння

Зброя — це болюче місце УПА. В силу необхідности вона була дуже різноманітна в залежності від того, хто яку здобув, бо переважно повстанці вступали в ряди УПА зі своєю зброєю. Зразки ручної зброї вживали які вдалось добути — російські, польські, німецькі, мадярські. Але, зрозуміла річ, що набоїв до них не можна було постачати в потрібній кількості та реґулярно. Як зброю, так і набої повстанці мусіли здобувати на ворогові, бо тільки в цей спосіб УПА могла озброюватися. Бували випадки, коли командири діставали догану за те, що вв'язалися в бій, хоч навіть і переможний, але не опанували терену після бою, щоб забрати зброю. Командування посилало за набоями до Галичини, де їх в різний спосіб здобували.

Під кінець другої половини 1943 року напр. в частинах Північної Групи Дубового УПА мала лише по 20 набоїв на кріс — лише для самооборони. Командування дало наказ не вв'язуватися в бій, коли нема певности, що бій буде абсолютно переможний і буде опанований терен для забрання всієї зброї.

Автоматичною зброєю озброєний був командний склад, навіть підстаршини, переважно російськими „фінками" та в меншій кількості німецькими МП.

Озброєння кулеметами було також головним чином російськими ручними Дехтярьова та тяжкими Максима, але деякі частини мали й німецькі. Найбільш популярними були ручні кулемети Дехтярьова. Тяжких на озброєнні було мало. Загально беручи, ручних кулеметів було на сотню 2-5. Кожна сотня мала ще 1-2 гранатомети. Бомбомети зустрічались рідко. Щодо артилерії, то всього кілька протипанцерних гарматок мала Північна Група. Назагал УПА гармат не мала. Можна було б знайти й направити деяку кількість польових гармат, особливо протипанцерних, але вони були безвартісні з браку мірничих та оптичних приладів, як також і набоїв. Панцерної зброї УПА не мала. Були випадки здобуття малих панцерників від ворога, але технічно вивінувати та дати технічно вишколений персонал для панцерників УПА не могла.

Загально УПА своєю зброєю могла діяти лише в закритих теренах, або вночі і не могла вв'язуватися в бої на відкритих теренах проти ворога, що був вивінуваний тяжкою зброєю. Проблема зброї була для УПА завжди тяжкою.

Твердження автора брошури ,,В ім'я правди'', ст. 8, що на Поліссі ще з 1941 року було заховано зброю для цілих дивізій, не відповідає правді, але й сам автор на стор. 21 цієї ж брошури сам це заперечив.

Зв'язок

Найкращим типом зв'язку для партизанських військ під час бою або маршу був би радіо-зв'язок. На жаль УПА не посідала ні апаратів, ні вишколеного персоналу. Коли б можна було добути апарати, то способи вишколення радистів знайшлися б. Але апаратів — ні російських, ні німецьких — не можна було здобути. Про телефонічне сполучення рухливих малих частин не можна було думати. Правда, в Південній Групі три курені, що були розташовані на віддалі 5 кілометрів, один від одного, зв'язалися телефоном, але лише на час довшого постою. Був телефонічний зв'язок між частинами Північно-Західньої Групи, але це не становило правила і на це дуже мало було устаткування. Загально радіової та телефонічної сполуки не було. В жовтні 1943 року центральний штаб командування на Волині (Савура) зладнав одну радіостанцію, але засяг її був невеликий, всього до 100 км. і штаб міг користуватись лише для зв'язку з Північною Групою, яка в той час вела наступ на російсько-більшевицьких партизан, що загніздилися в Морочинському районі, з метою витиснення їх за Прип'ять.

Засобами зв'язку були зв'язкові — кінні, селянськими хурами, а то й піші, особливо коли терени були загрожені або опановані ворогом. Широко використовувались дівчата та молоді хлопці.

Для комунікації, перевозу відділів хурами та постачання — була

створена сітка зв'язкових комунікаційних ліній. Лінії ділилися на більш важні та менше важні, військові та адміністративні. Спрямований на зв'язкову лінію відділ чи транспорт пересувався від зв'язку до зв'язку і був супроводжений тереновими зв'язковими. Траплялось, що мобілізувалися для перевозу хури з цілих сіл (200-300 хур). Цей апарат функціонував дуже чітко. В одну осінню ніч можна було зробити 80, а то й більше кілометрів, бо хури на певних етапах для переміни заздалегідь підготовлялися зв'язковими. Це був основний і майже єдиний засіб транспорту. Автомашин, хоч і можна було здобути і навіть невелика кількість їх була, але існували великі труднощі з бензиною, яка була в руках німців і запаси її находились лише в містах і тому здобуття її в більшій кількості було утруднене.

Господарська частина

Природна річ, що відділи УПА, які не могли спиратись на влаштовані державною владою господарські бази засоблення у всі необхідні господарські засоби, — мусіли спиратись виключно на місцеві, як харчування, так і різні господарські речі, як взуття, одяг, тощо. Правда, було організовано досить багато різного роду майстерень по цілому терені, однак вони не могли справитись з виникаючою потребою. Взуття та відповідного одягу завжди бракувало. Організувати господарський апарат для постачання такої великої кількості людей, при умові, що апарат цей мусить функціонувати конспіративно, надзвичайно трудно при наявності навіть дуже малої кількості сексотів. Приймаючи ж до уваги, що перед тим людність та господарські об'єкти були пограбовані дощенту, спочатку большевиками, а потім німцями, не можна дивуватись, що війська УПА мали в дечому недостачу. Однак же вони не голодували. Що до одягу, то одностайного умундирования зробити було неможливо, а відділи все ж були умундировані однаково своїми засобами, чи то в німецькі, чи совєтські уніформи, які змогли здобути. Харчові засоби перевозились з південних багатших районів на Полісся, бо там було більше скупчення військ на меншому просторі. До шпиталів на Поліссі доставлялись навіть овочі та пшенична мука. Господарчий апарат був зорганізований всюди на місцях, починаючи від господарчої громади і до господарчої округи. Господарчою частиною УПА керував старий кооператор „Зубатий" (псевдо). З вересня 1943 р. приділено йому помічником підполк. армії УНР С., що перед тим був в штабі отамана Бульби-Боровця. Ніяких господарчих транспортів частини УПА не мали, а користувались доставами господарчого апарату тої місцевості, в якій перебували. Підпільний господарчий апарат робив заготівлю необхідних харчів та речей і маґазинував в спеціяльно побудованих криївках. Часто приходилось робити реквізиції за допомогою

збройної сили в господарських об'єктах, керованих німецькою адміністрацією, як реквізиції шкіри, муки, масла, тощо. При пересуваннях частин обов'язком цього господарчого апарату було засобити ці частини харчами. Не можна сказати, що цей апарат працював бездоганно, але приймаючи до уваги несприятливі обставини, в яких він мусів працювати, вив'язувався досить добре.

Санітарна служба

Шпиталі та більші урядження медичної допомоги, як відомо, розташовані в містах. Тому, що міста були зайняті більшими частинами поліції та війська, користуватись міськими шпиталями для військ УПА було неможливо. Постала необхідність організувати свої засоби медичної допомоги. Польсько-німецька війна, за нею совєтська окупація прорідили медичний персонал. А крім того лікарів-українців і за Польщі було небагато. З тих лікарів невелика частина зголосилась до праці в УПА. Перед ними постали непоборні труднощі. Нижчого медичного персоналу взагалі не було. Потреби величезні, бо й місцеве населення почало звертатися за допомогою до медичних пунктів УПА. Нашвидку організовано курси медсестер, але жінки, що пішли на ці курси були з різною освітою і тому трудно було дати загальну програму, щоб її як слід засвоїти. Треба було й викладачів.

В цій ситуації організація ОУН запропонувала лікарям-жидам вступати до УПА. Багато їх вступило і тайно були відтранспортовані до місця призначення. Багато з них викрадено з родинами з ґетт, де вони перебували під охороною поліції. Це злагіднило кризу, але її не розв'язало, бо все ж лікарів в УПА дуже не вистачало. Деякі дуже нечисленні досвідчені медсестри і фельчери заступали місце лікарів, особливо в районах теренових медпунктів (як напр. Землячка — (псевдо) і інші. Начальником санітарної частини УПА призначено лікаря д-ра Енея (псевдо), що організував шпиталь при штабі УПА на Поліссі. Курсів медсестер в терені було декілька. Організовано шпиталі в місцевостях більше закритих від ворога, куди він міг би дістатись лише більшими силами, та теренові медпункти, менше прив'язані до місця. Ці останні часто міняли свої місця, бо ворог часом вишукав їх місце перебування. В таких теренових пунктах часто не було нижчого обслужного персоналу і медсестри все самі робили. Це була велика самопосвята. В часі наскоку ворога вони переносили ранених на своїх плечах та їх ховали. Звичайно ранених та хворих розміщувалось по хатах і по стодолах. Не існувало ні приладдя ні відповідної білизни. Поповнення аптек медикаментами бракувало. Всі запаси, що їх мали аптеки за Польщі, майже вичерпались за час совєтської та німецької окупації і в них трудно було щонебудь дістати, особливо в більшій кількості. По-

декуди злагіднювано кризу тим, що перепачковувано медикаменти з Галичини та Генеральної Губернії, але й там їх бракувало, але все ж таки було дещо краще, як на Волині. Медичний персонал, не зважаючи на такі труднощі, виконував свої обов'язки героїчно. Не чув я випадку, щоб хтось з лікарів-жидів намагався перейти на бік червоних партизан. Бували випадки, коли відділ мусів розпорошитися перед сильнішим ворогом і незмінно лікарі з'являлися в своїй частині. В одному випадкові лікар-жид цілу добу ховався по шию в болоті перед червоною партизанкою, заки зміг дістатися до своїх частин. Дуже часто тяжко ранених та хворих доручувалось опіці місцевого населення, конспіративно, з огляду на небезпеку для них від частого пересування в терені. Населення радо опікувалось цими вояками. Беручи загально, хоч і як трудне було становище медичного персоналу, то своє завдання він виконав як міг з честю.

Адміністрація

Хоч адміністрація безпосередньо не входила в адміністраційну схему армії, але що її завдання були скеровані на постачання та допомогу для армії, то мушу торкнутися коротко її організації. Адміністраційна сітка була побудована організацією ОУН. Нею були охоплені найменші сільця та колонії. Поруч з офіційною адміністративною владою, що підлягала німецькій окупаційній владі, зорганізовано рівнобіжну підпільну сітку цієї влади. І так в сільських місцевостях зверхниками над сільською громадою були станичні, кілька станиць становили кущ, а зверхником був кущовий, далі йшли райони та нарешті округи. Начальники округ підлягали вже командирові групи військ УПА. Нижчий адміністративний персонал в більшості до районових включно, офіційний з підпільним, добре порозумівалися і спільно упляновували програму своїх дій. Особливо завжди пекуча була справа достави контингентів для німців. Спільна нарада вирішувала що можна дати, а що треба саботувати. Населення добре знало сітку підпільної адміністрації у себе, але я не чув випадку, щоб хто був розконспірований. Справа була поставлена так, що коли в якійсь місцевості з'являвся незнайомий чоловік, він негайно був затриманий і опитаний, звідки, хто й куди. Працювати аґентам в терені було дуже тяжко. В рамках адміністрації працювала господарча частина, що займалась доставою необхідних харчових та господарських засобів.

Кавказькі народи

Мені приємно пригадати, що в рядах УПА брали участь бійці — представники поневолених Москвою народів, як: азербайджанці, грузини, калмики, узбеки, татари та інші.

Це був прекрасний бойовий матеріял, військово вишколений та набулий практичного знання у війні. Бійці ті з німецького полону, були призначені німцями для зформованих різних національних частин для боротьби з УПА. Але піддавшись обрібці наших людей з УПА, вони переходили досить чисельно на наш бік і обертали свою зброю проти наших загальних ворогів. З цих бійців були зформовані навіть окремі сотні, а навіть і курені, бо таких два випадки знаю: один з азербайджанців в Групі Південь і один з узбеків в Групі Північний Захід.

Завваги та висновки

Часто зустрічаємо запити — якими силами розпоряджала УПА. На цю тему є різні оцінки цифр, навіть до 200.000 вояків. Не входячи в полеміку з деякими авторами, що мають скоріше емоціональне уявлення про число й бойову вартість УПА (напр. одна сотня повстанців дорівнює одному полку реґулярної армії — Бюлетень Гол. Ком. УНГ 1951 ч. 9), чим тверезу оцінку, мушу ствердити, що під кінець 1943 р. УПА **на Волині** дійшла до найвищої точки кількостевого розвитку, то є — мала найбільшу кількість людей під зброєю. Натомість Галичина найбільшу кількість мала в половині 1944 р. За оцінкою штабу, ефективна сила УПА на Волині в другій половині 1943 р. виносила около 20.000 озброєних людей, до яких належали організовані курені й сотні, що постійно були зібрані під командою командирів і теренові частини (від роя до сотні), що виконували місцеві спеціяльні завдання. З огляду на відірваність від штабів, вони мали більшу автономію в своїх діях. Але сила УПА мірялася не тільки цими ефективними силами бійців. За ними була могутність моральної сили народу, бо він власне давав моральну і матеріяльну допомогу і він становив ту потенціяльну УПА, що при мобілізації чи всенародному здвигові дійсно могла б виставити 200.000, але в тих обставинах хіба з косами та вилами. Німці могли б, кинувши відповідні сили, прочистити терен, ізолювавши більше недоступні місця, але на це треба було б великих військових сил, на що німецьке командування дозволити собі не могло. УПА не могла змагатися у відкритім бою з реґулярною армією, що випосажена в бойові літаки, танки та іншу модерну зброю, як і в технічні засоби різних служб. Та й не могло входити в завдання УПА вести наступальні й оборонні операції проти реґулярної армії, бо на це не мала вона відповідної організації, озброєння, а також військових недоторкальних баз постачання, словом того, що складає елементи реґулярної армії.

УПА була речником збройного спротиву, аванґардом народу в боротьбі проти окупантів. Її вага більше моральна та політична, ніж збройна. І не важне, хто й коли організував УПА. А важне те, що, чи то в УПА під проводом Бульби, чи то в УПА під проводом ОУН, був

найактивніший елемент, ентузіястична молодь, озброєна еманація народу. Всі, хто творив та приймав участь у боротьбі з окупантами, маю сміливість твердити, терпіли і воювали в УПА за кращу майбутність України, а не за примат тих чи інших ,,івців'', так само, як і ті, що загинули або терпіли і терплять у в'язницях, засланнях, чи концтаборах.

Я був би історично несправедливим, коли б не згадав, що для початкової організації УПА дав апарат ОУНр. свої кадри, які з бігом часу розводнювалися. На половину 1943 р. вже була розгорнута чисельна армія, як і сітка, і відділ Бульби не мав вже бойової ваги. За даними розвідки штабу на серпень, його ефективні сили складалися з 180 озброєних людей, що перебували на периферії теренів зайнятих УПА. Не входжу тут в питання і суперечки про постання і честь першенства заснування УПА. Це до моєї теми не належить. Стверджую лише, чого свідком я був. Після невдалих переговорів про поєднання к-р Савур дав наказ роззброїти відділ от. Бульби, що й було виконано 18.8 1943 року. Після цього, цей відділ фактично вже майже не існував. Твердження п. О. Шуляка на сторінках ,,В ім'я правди'' стор. 29 і 30, що цей наказ дав Еней, штаб якого нібито в цей час перебував в селі Стидень, не відповідає правді. Штаб Енея перебував в Антоновському лісі на Крем'янеччині і Еней був командиром Групи Південь. В Стидні ж перебував Головний Штаб УПА під командою Охріма — Клима Савура, що поляг у бою з большевиками літом 1944 р. на Волині.

Часто дискутувалась проблема, чи варто було творити стан перманентної війни, в якому як вислід були жертви, і то значні, як в людях так і в майні, і в якому людність мусіла терпіти непевність, страх і часом терористичні відплатні акції німців. Я вже згадував про деякі заміри німців щодо наших земель і майна. Дещо з того нам вже було тоді відомо, а дещо стало відомим пізніше, після відкриття документів. Гасло, що ,,Україна це свята земля будучности німецького народу'' і було тою провідною зіркою, на яку вже орієнтувалися всі розпорядження німецької адміністрації. Тайні інструкції, що їх видав Райхскомісаріят України, ясно свідчать про замір, який мали німці відносно України. Всі школи вище 4-ох кляс початкової були зачинені і не дозволено утримувати їх коштом батьків. Кооперативи та їх майно передано німецьким приватним підприємцям. Діяльність шпиталів і кошти їх утримання обмежено дуже сильно, і саботажними зарядженнями посилювано епідемічні захорування. Приватні об'єкти, як маєтки, млини, фабрики, тощо, які були знаціоналізовані більшевицькою владою, а німецькою перебрані вже як державне майно, були вже розподілені між німців — приватних осіб, і майбутні власники бувало вже з'являлися і вихвалялися. Отже, довідавшись про те, що і Крим — то вже ,,нова Німеччина'', що колхози будуть далі існувати, і що взагалі Україна має

були колонією з найжахливішою системою в світі, хто ж, хоч і як льояльний, не візьме до рук, сціпивши зуби, кріса? Перейшовши в площину реальних користей на той момент, треба взяти до уваги дві обставини, а саме: 1) коли на жадання робочої сили до Німеччини українська нижча адміністрація спочатку постаралась позбутися кримінального або комунізуючого елементу, то в дальшому ході вербунку треба було вже давати цінну молодь на явну загибіль, бо ми тепер знаємо скільки вивезених згинуло в Німеччині від голоду та бомбардувань, та й тоді доходили про це вістки. Цей відсоток населення, що потерпів в наслідок карних акцій є незрівняно нижчий від того цінного людського матеріялу, що згинув би на роботах в Німеччині, коли б німці могли у нас в терені вільно розпоряджатися. Крім того УПА звільняла цілі ешелони, що були схоплені і навантажені на Великій Україні і транспортовані на роботу до Німеччини. Від початку 1943 р. німці вже не змогли взяти робітника з Волині. 2) Нездача визначених контингентів різного роду сільсько-господарських продуктів селом врятувала населення від голоду. А це сталося тому, що терен був заблькований діями УПА і німці не могли в ньому вільно рухатися. Цифри реквізиції контингентів на 1943 рік були невикональні. В містах дозволялось пекти тільки хліб ячмінний. Зарядження щодо реквізиції хліба в селах були дуже суворі, бо німцям не йшлося про те, чи населення буде мати що їсти. Вони хотіли забрати хліб. Про це дбали крайсляндвірти. Один з крайсляндвіртів, їдучи по терені, обшукував селян на полі і коли знаходив добрий житний хліб, або ще, борони Боже, пшеничний — бив їх нещадно.

Але після нападу на станиці крайсляндвіртів, про що я вже згадував, вони на села вже майже не показувалися, хіба в асисті більшої кількости поліції. Це й урятувало населення від голоду. При таких обставинах не можна було погодитися з думкою деякої частини громадянства, що не треба дражнити німців, що після війни прийде час на упорядкування нашого політичного життя і взаємовідносин з німецькою державою, а під час війни не треба німцям перешкоджувати, — себто здатися на ласку завойовника, який своє обличчя вже показав. Коли б німці виграли війну, для нас тиранія німецька не була б кращою від московської. Даремно німці тепер зрікаються своїх злочинів, що, мовляв, все це робив Гітлер та Гестапо. Але ми бачили, як всі німці з захопленням сприймали плян свого уряду щодо України, а коли були деякі білі круки, то такі сиділи в концлагерах і навіть там виконували функції форарбайтерів та капо. Німецький суд засудив ґештапівця Вірзінґа на 5 років в'язниці за злочини поповнені в німецькій державі, в той самий час, як на суді було багато свідків, що доказали масу жорстоких вбивств українців, в тому сл. п. Ольжича, особисто тим

самим Вірзінґом у Львові. Він вже тепер напевно вільний і може знов прийматися за це діло, бо ж це не є злочин проти німців. А чи мало маємо прикладів, коли вже в останніх днях війни, а навіть після капітуляції, цивільне німецьке населення виловлювало концлаґерників, яким вдалося тим чи іншим способом втекти, чи розбігтися з табору. Історія не знає випадків, щоб нарід визволявся з-під панування чужої держави без боротьби, „у висліді сприятливих міжнародних обставин". Виняток становлять хіба чехи, що здобули самостійність по першій світовій війні, але й вони мали леґіони, що символізували визвольну збройну силу. Отже ми мусіли ставати до боротьби, не зважаючи на те, що нема серед воюючих нашого приятеля, а всі вони наші вороги, і що тому наша боротьба була безвиглядна.

Не тут на еміґрації ми будемо вирішувати про долю нашої батьківщини. Ми повинні відіграти велику інформативно-дипломатичну ролю, а все ж тільки допоміжну. Визволення може прийти лише за допомогою національної збройної сили, що розгорнеться чи то у висліді світового конфлікту, чи то внутрішніх потрясень СССР. Ця національна збройна сила, що має світову традицію повстанчої боротьби в роках 1918-1924 та в часі 2-ої світової війни і після неї, не припинила своєї боротьби, хоч форма її змінилася.

Недарма МВБ-істи дістають від уряду УССР ордени за бойові заслуги тепер в часі миру. За що, та за яку війну? Боротьба московського червоного окупанта з так зв. „буржуазним націоналізмом" продовжується, хоч минуло вже близько 50 років окупації.

Завершенням того націоналістичного руху (в моральному аспекті) є збройна боротьба УПА.

УПА під час другої світової завірюхи не могла, в силу відомих причин, здобути політичну волю для своєї батьківщини, але вона дала величезний моральний і політичний капітал, який, на жаль, як слід не використано політиками та дипломатами.

Прийде слушний час, коли підземний рух, що стрясає червону будову України, прийме в свої ряди національні революційні сили і розгорнеться в потужну силу, що їй на ім'я Українська Повстанча Армія, і на цей раз вона буде переможна.

Від Автора: Писано це ще у 1953 р., отже без нових джерел.

ВОЄННА ПРОДУКЦІЯ

В часі другої світової війни ЗДА випродукували 296 тисяч літаків, 86 тисяч танків та 366 тисяч гармат. Совєтський Союз в тому самому часі випродукував 150 тисяч літаків, 110 тисяч танків і 900 тисяч гармат.

НІМЕЦЬКІ СПЕЦИ В ЗДА

До грудня 1947 до ЗДА привезли 523 німецьких вчених. Між ними було 125 спеців з ділянки ракетної техніки. Декотрі, між ними головний конструктор „Ф2", Вернер фон Бравн, донині працюють в ЗДА.

Осип Станімір
сотник У. Г. А.

З італійського фронту на український в листопаді 1918 р.

Стоять у своїй маєстатичній грозі ланцюги скелистих гір італійських Альп-Дольомітів. Куди глянеш — кругом гори і гори, здається, що неба досягають. На тих скелях не видно зелені, ні трави, ні деревини і птиць не чути — мовчазна, дошкульна тишина. Та часом цей ґранітний масив виповняється пекельним гуком. Тисячі ґранат і шрапнелів розриваються, вдаряють об скелі, а ці з шумом і свистом розприскуються на всі боки. Гук стрілен відбивається багатократним ехом об сусідні скелі і тоді здається, що наближається катаклізм природи — що гори розпадаються і що все, що на поверхні, западається десь під землю. Згодом це все звільна утихомирюється, тільки поодинокі крісові кулі пахкають протяжним свистом — пак, пак! — І коли вправне людське око приглянеться уважніше, тоді побачить на тих скелях, високо — там, де орли звивають свої гнізда — ніби поприčіплювані людські постаті, які зі зброєю в руках перебувають тут цілі тижні й місяці у вічній тривозі. — По одній стороні австрійські жовніри, по противній італійські. Вже третій місяць находжуся тут на „Монте Бонато" між цими пекельними скелями. На вершку гори мадяри — а я з моєю сотнею около 300 м. оподалік гори. Під нами бездонна пропасть. Один необережний крок, один неосторожний рух і можна полетіти стрімголов у пропасть. Викуті у скелі стрімкі сходи і круті стежки — це одинока комунікація з запіллям.

Тут застав мене 1-ий листопад 1918 р. Через цілий день фронт мовчав і панувала зловіща тишина. Від двох тижнів зв'язок з запіллям не існував, пошта була здержана, а сплетням і поголоскам не було кінця. Пізнім вечором, десь около 11-ої год., зайшов до мене пор. артилерії Шмідт і крайньо поденервований приніс ось таку вістку: „Наш цісар Карло зрікся престолу, війна програна, весь фронт у найбільшім безпорядку цофається назад. Ми мусимо залишити свої позиції, в противному випадку попадемо в італійський полон". По цих словах поспішно

відійшов, а за яких 10 хвилин відмаршував зі своєю батерією назад. Я остався сам і не знав, як рішитись і що почати? Швидко вислав лучбу на право і на ліво та пробував получитись телефоном з командою полку. Мої заходи показались безуспішними. Телефон не грав, а вислані стежні патрулі знайшли тільки порожні окопи без військової обсади. Довше не можна було зволікати і о 4-ій год. ранку я дав наказ до відвороту. Аж тут — сильний тріск і свист — і чотири ґранати експльодували перед нами. У висліді був один убитий і трьох поранених. Сотня вмить розбіглась і припала до землі, але пострілів більше не було і ми рушили в дальшу дорогу. По чотиригодиннім марші ми прийшли до міста Фонцазо. Місто було знищене і напів спалене, команда корпусу відійшла — осталися тільки розбиті порожні маґазини. Я зарядив одногодинний відпочинок для видачі обіду й упорядкування сотні. Стан сотні виносив: 173 стрільців і двох старшин — хор. Єґер і я. З харчів ми мали всього один мішок сушеної городовини і одного осла, це є — прохарчування на два дні. Я глянув на карту, щоб зорієнтуватись, кудою нам іти? Перед нами була одна-однісінька дорога на Лінц, це приблизно десятиденний марш серед пустих скель Дольомітів. З полудня ми рушили в дальшу дорогу. З різних сторін широко розкиненого фронту напливали розбитки і весь битий гостинець пароївся людською сірою масою. Між нами з'явився на коні капітан генерального штабу, скликав нас, біля двадцять старшин, і заявив ось що: „Мої панове! Загальна ситуація більше ніж критична, цісар зрікся престолу, війна програна, а її вислід — повний хаос і катастрофальний відворот армії. Перед нами відмаршували з фронту в повному узброєнні дві сербсько-хорватські дивізії і по дорозі ограбили всі військові маґазини, так, що нам загрожує голодова смерть. Якщо хочете рятуватись, лишайте свої відділи на призволяще і поодиноко, чи малими гуртками пробивайтесь назад і то скоро, бо фронтова лявіна вас розторощить". По цих словах він почвалував назад, а ми, старшини, ще більше прибиті вернулися до своїх частин. Я зібрав сотню, представив наше тяжке положення і закінчив тим, що поодиноко пропадемо, як руді миші, а разом у сотні якось собі порадимо. Зрештою, як хто хоче, може собі вертатися домів одинцем. Всі в один голос заявились за організованим відворотом. Я видав відповідні накази з поясненням, що якщо маємо видістатися ціло з матні — мусить у нас бути дисципліна 1914 року. Над вечір ми прибули до містечка X, де мала бути армійська харчова база. Тут ми заночували, а я видав наказ перетрусити всі маґазини і все, що надається до їди, принести до команди сотні. Сам я рівнож подався на розшуки до колишніх харчових складів. Всякі харчові припаси як: мука, цукор, кава, сухарі, мармоляда, сушена ярина і т. п. були перемішані з болотом, муніцією, з подертою й понищеною упряжжю та іншим воєнним

майном. З великим трудом нам удалось роздобути 50 кг. мармоляди в розбитих брудних скриньках та 200 кг. муки, решта харчів була не до вжитку. На третій день маршу нас стрінула несподіванка: Нас випередили італійці, роззброїли та голіруч пустили домів. Ми йшли все дальше й дальше в глиб Каринтії. Перед нами і за нами — непроглядні маси відступаючого самочинно війська, а по обох боках дороги, по ровах і яругах повно всякого воєнного знаряддя: розбитих авт, польових кухонь, понищеної артилерії, безліч військових та цивільних возів і т. п., та кінських білих скелетів, бо м'ясо, що на них було, голодні вояки вишкрабали до білої кости. На п'ятий день ми осягнули гірський просмик Бремерпасс, високий на 2.170 метрів, де вже був сніг і звільна спускались удолину. Наші харчі скінчились, останню резервову пайку — осла, ми з'їли і марево голоду зависло над нами. Крайньо вичерпані з сил ми відпочивали. Я був близький розпуки. Невже ж прийдеться марно згинути серед пустих скель на чужині? Виголодніла і перетомлена сотня лежала непорушно на скелястій землі в безвиглядній резиґнації.

Мій мозок працював у найбільшому напруженні. Треба щось придумати, треба рятувати тих людей, з якими пережив так багато воєнних страхіть. І нараз ці мої вояки стали мені такі близькі, такі дорогі, рідні! Я схаменувся, схопився на рівні ноги та крикнув несамовито: „Всі підстаршини до мене"! За хвилину стануло кругом мене кільканадцять підстаршин, випроставшись по військовому. Вказуючи рукою на сотню, я промовив: „Дивіться на цих людей, це вже не військо, це просто нещасні люди. Ми обов'язані їх рятувати і завести там, звідки їх забрали — в рідні сторони. Старайтесь за всяку ціну роздобути якусь поживу! Розглядайтесь на всі боки, за кожним кущем, за скалою, за горою, чи не знайдете якої живини — коня, осла, мула, дикої кози чи зайця і т. п., словом щось де їдження. Мусимо роздобути конечні нам харчі!" На тім я закінчив і ми рушили дальше вдолину, розглядаючись на всі боки. Нараз прискочив до мене капраль Федорів і радісно зголосив: „Пане оберлейтнант, погляньте, ось там на право коло скали щось ворушиться!" Я наставив далековид і розпізнав коня, а відтак ще два коні, як паслися. Не було сумніву, що це якесь кінське депо. Урадуваний я вислав зараз хор. Єгера з патрулею, щоб зареквірував ці коні. Показалось, що в цій пустій закутині було кінське депо під командою лейтенанта, мадяра, який ще нічого не знав про кінець війни й опирався добровільній видачі жаданих коней. Щойно під загрозою насильного забрання, видав їх за посвідкою хорунжого. В цей вечір у нас був дійсний празник. Забито коня, зготовлено вечеру і настрій поправився. Ми були врятовані, і сотня, хоча втомлена, гомоніла пізно в ніч. Дальших п'ять днів маршу минуло скоро. Ми йшли і йшли вздовж Дольо-

мітів, а мармурові скелі блищали на сонці жемчугами і рубінами. По десятьох днях ми прибули до першої дійсної людської оселі, до міста Лінц. Тут аж кипіло від війська різних національностей та їхніх цивільних представників з національними відзнаками. Українського представництва не було, тому ми його не найшли. Австрійські власті працювали гарячково днями і ночами стараючись якнайскорше відправити напливаючі маси війська до їх місця призначення. Поодиноким націям попризначувано районові збірні пункти. Нас, українців, приміщено в поблизькім селі Анлях. Для орієнтації і щоб рятувати безпомічне українське вояцтво я подав при в'їзді до міста Лінц осьтаке оповіщення в німецькій і українській мовах: „Alle Ukrainer sammeln sich bei Obl. Stanimir in Anlach — Всі українці збираються коло пор. Станіміра в селі Анлях". За два дні до мене зголосилось понад 1.000 людей.

Маючи тільки голодних і обдертих вояків, я кинувся по командах і урядах та просьбою, а то й грозьбою роздобув дещо харчів — хліба, муки, кави й одного вола — себто харчів приблизно на 8 днів дальшого повороту додому. Відтак я удався на залізничний двірець і зголосив транспорт на 1.500 люда до Галичини, до міста Станиславова. Надійшли з Відня часописи і ми вперше довідалися, що австрійська монархія розпалася на поодинокі національні держави, що у Львові перебрали владу українці і що в цілій Галичині йдуть бої між українськими і польськими військовими частинами. Ми на швидку руч „зукраїнізувались", себто австрійську розетку на шапці обвинули синьо-жовтою стяжкою і на третій день завагонувались, як українська військова частина. З великим синьо-жовтим прапором ми рушили залізницею домів. Серед веселих жовнірських співів і жартів ми приїхали до Вінер-Нойштадт. Тут ми довідались, що транспорти на Краків не йдуть, бо в Галичині бої, і тому я спрямував наш транспорт через Будапешт й Ясіння до Станиславова. Дорога через Мадярщину була страшна. Майже на кожній станції впадали до наших вагонів узброєні банди і грабили, що попало, а опірних побивали до крови. З вагонів можна було чути голоси: „Пане оберлейтнант, нас б'ють!" „Мене роззувають!" „Мене роздягають!" Тому на станціях я заздалегідь вискакував зі свого вагону й інтервеньював у залізничних властей та команд, взиваючи помочі, на жаль часто-густо без успіху. Поки ми приїхали до Будапешту три четвертих транспорту було босих і без верхньої одежі.

В Будапешті ми задержались кілька годин. Я повідомив військову команду на двірці про грабунки банд і ми спільно з нею оглянули наш транспорт, виготовили і підписали відповідне меморандум та вислали до міністерства внутрішніх справ. Команда уболівала і перепрошувала за надуживання банд, заявляючи при тому, що те саме дістється з їхніми вояками, які вертаються з України через Галичину та просили, щоб ми

в себе. в Галичині, відповідно впливали й усували надужиття, а вони будуть це саме робити в себе. З Будапешту ми проїхали декілька станцій спокійно. Аж десь недалеко Ясіння, на одній зі станцій, грабунки знову повторились. Я заалярмував залізничу військову команду і грабіжників прогнано. При цій нагоді ми віднайшли ще один український транспорт, що стояв на сліпім торі. Стан цього транспорту був жахливий. Більшість вояків була тільки в нічній одежі, боса і покалічена, деякі стрільці гарячкували. Командант транспорту хор. Х. лежав непритомний, поранений баґнетами. Я зайнявся тим транспортом. Хорунжого віддав до шпиталю під опіку мадярської команди, а весь транспорт, около 300 люда, казав прилучити до нашого і ми поїхали дальше в напрямі Ясіння. На самій граничній станції в Ясінні ситуація була цілком інша. Нас прийняли мадяри людяно, видали достатню м'ясну вечерю з хлібом, цвібаком, кавою і ромом, а мене запросили до старшинської харчівні і рівнож погостили. При столовій гутірці виявилось, що все це мала бути ніби відплата за грабунки на мадярських вояках в Галичині й ми рішили спільно протидіяти цим обопільним нападам і грабежам, повідомляючи про це свої дотичні власті, військові й цивільні. Вчасним ранком ми переїхали границю й опинились на станції по українській стороні. Рух був великий, станція була завалена потягами, бо саме перед нами прибуло тут аж два мадярських транспорти з поворотцями. Довідавшись про це, мої стрільці кинулись на мадярів, що були рівнож без зброї, та почали їх роздягати і забирати, що під руки попало. Мої накази заперестати грабунок — на ніщо не придались! На щастя наші залізничники зорієнтувалися в час в грізній ситуації і відсунули мадярів далеко поза станцію. Поладнавши граничні формальності, ми рушили в дальшу дорогу, вже на Рідній Землі. Наш потяг посувався звільна вперед, бо залізничий шлях був ушкоджений. Непривітні вантажні вагони загомоніли. Я не пізнав своїх жовнірів. Виснажені і виголоднілі людські скелети оживились, очі світилися якимсь дивним, щасливим блиском, дехто тихо, сердешно молився, інші співали, а радісним вигукам не було кінця! Ми ж на Рідній Землі, у своїй вимріяній державі! Так ми їхали майже добу, поки прибули до Станиславова, десь около 3-тьої години вранці. На станції було спокійно, все спало, тільки військові вартові стійки звільна походжали, розглядаючись на всі сторони.

Я зголосився у дижурного старшини. Задзвонив телефон і мій транспорт зголошено дальше, в касарні 95-го піхотного полку. На протязі пів години ми, станиславівці, виладувались в числі около 900 люда, а решта вояків около 300, уродженці Городенки, Заліщик і Коломиї, поїхали дальше, до Коломиї. Падав дрібний сніг. Ми йшли вулицями міста босими, чи лахміттям обвиненими ногами, не як військо,

але, як обдертий похоронний кондукт. На щастя, ніч була темна і ніхто нас не бачив. В касарні за містом вже на нас чекали і дбайливо розквартирували. Ось так ми дістались з італійського фронту додому.

Щось нове й незнане нас очікувало. Я не міг заснути і вчасним ранком вже був на ногах, ходив сюди й туди, відшукував знайомих і товаришів та розпитував їх безконечно про переворот й перебрання влади в українські руки. О годині 11-ій перед полуднем я став до звіту перед командантом полку сотн. Ляєром, зголосив свій приїзд з італійського фронту та попросив про видачу мундирів й взуття для свого обдертого транспорту. Весь цей день ми відпочивали. Над вечір прийшла до команди полку телеграма такого змісту: „13-ий полк польських уланів, вертаючи з України, зайняв містечко Микулинці і йде на Тернопіль. Вислати туди негайно дві сотні піхоти зі скорострілами!" Сотник Ляєр скликав старшин, відчитав телеграму і завізвав старшин голоситись добровільно на новий фронт, на український. Настала гробова тишина. Молоді і гарно вдягнені старшини запілля дивились тупо перед себе і мовчали. Мені стало гаряче і стидно! Невже ж так поступають українські старшини? Аж тут виступив з ряду найстарший віком і рангою пор. Микола Байрак, гімназ. професор і зголосився на фронт. Я не видержав, станув на „позір" перед командантом полку і зголосив: — „Пане сотнику, я йду на фронт замість пор. Байрака. Він жонатий і має діти, він робив з вами переворот, він обізнаний зі всіми і вся, він тут, у Станиславові ще потрібний, а я щойно вернувся з італійського фронту і піду собі на український!" У відповідь на це сотн. Ляєр дружньо стиснув мені руку і назначив мене командантом нового пів-куреня. — „А тепер, пане сотнику — сказав я — дозвольте, що доберу собі старшин!" — і не чекаючи згоди, відчислив 7-ох з них, по три до кожної сотні і одного до скорострілів. Командантом 1-ої сотні став чет. Володимир Караван, 2-ої чет. Іван Капеніс, скорострілів четар Ганчак, а я — командантом цілого відділу, пізніше 2-го куреня 8-ої самбірської бриґади. Ми спішно упорядкували і вирядили сотні найконечнішим воєнним знаряддям та від'їхали на українсько-польський фронт. В Ходорові ми одержали телефонограму, яка здержала наш транспорт та спрямувала його на захід, до станції Глибока під Хировом, до диспозиції підполк. Антона Кравса. В той спосіб нас виряджено на українсько-польський фронт в район Хирова.

Офензивні й дефензивні бої за Хирів і Перемишль

В дні 29-го листопада 1918 р., о год. 3-ій рано ми прибули до місця призначення, до залізничної станції Глибока, що лежить десь у половині дороги між Самбором і Хировом. Тут містився штаб підп. Антона Кравса, команданта хирівського відтинку і я зголосився по дальші на-

кази. Нас спрямовано до містечка Фельштин з тим, що маємо наразі держати гостре поготівля, бо поляки, зайнявши Перемишль, Нижанковичі, Добромиль і Хирів, намагались іти дальше на Самбір. Курінь заквартирувався в школі на ринку, а команда куреня примістилась на приходстві. Опинившись у привітній, теплій кімнаті, я моментально заснув. Десь коло полудня збудив мене плач і метушня в сінях. Я скочив на рівні ноги й відчинив двері. Гурток селян з плачем намагавсь іти до команданта, а священик успокоював і не впускав, бо командант спить. Побачивши мене, тобто команданта, всі разом зголосили, що військо реквірує худобу. Заскочений тим я в першій хвилині думав, що ворог напав на місто і тому скоро спитав, яке військо? „Та те, що на ринку в школі" — впала відповідь. Не було найменшого сумніву, що це мої стрільці і ми гуртом рушили на ринок. Тут дві мої польові кухні приготовлялись до обіду, а недалеко, збоку стояло на припонах 6 штук худоби й одна була вже розчвертована. Я спитав гострим тоном, що це за худоба й отримав відповідь, що це наші УСС-и поворотці з полону з 2-ої сотні зареквірували в селі. Не питаючись дальше, я з місця звернув худобу селянам, а власникові убитої штуки казав виставити посвідку, з якою має удатись до староства в Самборі по заплату. Показалось, що реквізицію запорядив рахунковий підстаршина 2-ої сотні у своїй запопадливості щодо належного запровіянтування куреня, бо інтендантури у нас тоді ще не було. Я скликав збірку обох сотень і гострими словами нап'ятнував самовільний і ганебний вчинок рахункового підстаршини та загрозив, що на будуче, якщо б щось подібного трапилось, то безпощадно віддам виновника під польовий суд. Ми ж українське військо, а поступаємо, як наїзники. — „Дивіться — казав я — як наші люди нами втішились, а незадовго будуть нами своїх дітей страшити, як так будемо воювати!" — При цій нагоді я видав ось такий наказ щодо майбутньої заготівлі харчів: „До часу, заки буде в нас зорганізована інтендантура, всі команданти сотень мають забезпечуватися в поживу дорогою реквізицій по дворах і багатших селянах, а на зареквіровані продукти мають виставляти посвідки, які відтак будуть зреалізовані військовою інтендантурою чи цивільною політичною владою". Того наказу ми, в порозумінні з вищою командою, придержувались десь до половини січня 1919 р., бо щойно тоді почала діяти наша військова провіянтура.

Наводжу цей інцидент тому, щоб доказати, що в перших початках через цілих два місяці — листопад і грудень 1918 р. — наш фронт був зданий виключно на себе, бо наше запілля було ще не упорядковане. Ми воювали, а рівночасно в місцях постою доповнювали свої відділи новобранцями і їх вишколювали, старались про зброю, муніцію і мундири, про санітарний і телефонічний матеріял та про так конечні хар-

чі. Військового „льону" ми ще не мали. Найприкрішою справою того часу був цілковитий брак підручного перев'язочного приладдя, якого ми ніяк не могли роздобути і тому були змушені перев'язувати ранених частинами з білизни, рушників і т. п. В тім часі ми були армією без запілля.

Одної днини, під час видачі сотням обіду, причвалав до нас на коні пор. Цяпяк, адьютант підп. Кравса з наказом негайно йти до протинаступу на Посаду Хирівську і Хирів. Через кілька хвилин курень був готовий і ми рушили бойовим порядком через Фельштин і Городовичі до наступу. Наближаючись обережно до Посади Хирівської ми дістали сильний вогонь з правого боку, з двора Слухиня. Короткий наказ і курінь розвинувся в розстрільну до наступу на двір, звідки впали постріли. Одна сотня пішла фронтально, друга вдарила з лівого боку. Заграли скоростріли і бій почався. Короткими і скорими скоками ми посувались вперед, все ближче й ближче до ворога. Нараз грімке „гурра" — і ми вдерлись до двора. Поляки пішли в розтіч, а ми зайнявши Слухиню, пігнали за ними дальше і здобули Посаду Хирівську, а відтак по короткім але завзятім бою, станцію і місто Хирів. Ворог вивтікав в безпорядку в двох напрямах — на Старяву і на Добромиль. В міжчасі стемніло і почав падати сніг. Щоб не дати нагоди розпорошеному ворогові зібратись, ми напирали дальше і пізнім вечором, около 11-ої год. ми зайняли Добромиль. Тут ми заночували і вислали до команданта відтинку, підп. Кравса, звідомлення про вислід боїв. Над ранком долучилась до нас сотня пор. Антона Тарнавського і ми перевели тимчасову обсаду Добромиля в той спосіб, що сотня пор. Тарнавського мала держати залізничний двірець в Добромилі, а мої дві сотні узгір'я в напрямі сіл Ляцко і Нижанковичі. В Добромилі ми задержались всього два дні. Прийшов свіжий наказ до дальшого наступу на Нижанковичі і Перемишль. Я вислав дві сотні — сотню пор. Тарнавського і сотню чет. Капеніса до фронтового наступу на Нижанковичі, а сам з сотн. чет. Каравана і одним скорострілом, як забезпекою лівого крила пішов в обхід через Гійсько і Сиракізці до села Горохівці. Тут ми наскочили несподівано на слабо обсаджений горохівський форт, прогнали ворога й обсадили форт і ціле село. Звідси я вислав одну чоту на санях з чет. Караваном в погоню за ворогом. Ця чота зайняла вечором форт „Оптень" в Пикуличах, віддалений 2 км. від Перемишля. Так заскочений і частинно окружений ворог вже не ставив більшого опору і під заслоною ночі вивтікав з Нижанкович до Перемишля. Ці два перемиські форти — в Горохівцях і Пикуличах — це були найдальше висунені на захід наші позиції, які нам удалось здобути з початком грудня 1918 р. під час т. зв. першої офензиви на Перемишль, під проводом підполк. Кравса.

Торонто, 9 листопада 1957 р.

В. Сімянців

У трикутнику смерти

Це охрещення „Трикутник Смерти", треба думати, прийшло пізніше і є т. м. літературного походження. Щоб так там говорилося про смерть, аж дуже, — щось не пригадую. Принаймні, у нашому полку, тому ж таки, Богданівському, було все так, як би нігого. Відбувалися вправи як і завжди, при довших відпогинках, неслася служба. А в кінній сотні, нашій, так як кажуть: не було гасу й на небо подивитися.

З одного боку Білі, потім Червоні, а, ніби в „запіллі" польська армія. „Добре" сусідство, а головне не далеко. Виїхав трохи і вже хтось із сусід зовсім близько. Цікаво тепер: гого ніхто не кинувся на когось? Чому всі стояли? А тоді, мабуть, не приходила така думка в голову: Служба, гекай на наказ — оце твоє.

Розвідка, зв'язок забирали так багато гасу, що занадто думати, що діється навколо, не буяо коли. Штабам треба було знати, що вороги роблять.

Одне наше донесення, що на залізниці, обсадженій поляками, щось незвигайне діється, зразу „розшифрували" в штабі. І дійсно. Необережний, нашої дивізії, Дорошенківський полк тоді роззброїли поляки.

Чуток всяких багато. То там, то десь, хтось формує відділ, щоб пробиватися до повстанців — взагалі пробиватися в Україну. А гуток про повстання було багато.

Як грім ударила вістка, що Волох (Третій Гайдамацький полк нашої дивізії) перейшов на бік большевиків. Та ще й пограбував наш державний скарб.

А за хвилю були післанці від Волоха і в нашій сотні — ніби гості.

Всі ці емісари-гості розказували, могло здатися навіть гарно: повертаємо в Україну, об'єднуємося з повстанцями, а далі як і всі ми хотіли — виженемо большевиків з України. Але: покищо в спілці з большевиками, під керівництвом якоїсь „нашої партії", і проти своїх, — вже прохолоджувало і найгарягішим голови.

Все ж, декілька головік, з нашої сотні поїхали. Мовляв, треба подивитися самим, що воно та як. Лишили за собою „двергата" і не за цілий тиждень вернулися. Розповідали, як далеко погервонів батько Волох. Хог і не зовсім, проте вийшла та „розвідка" всій нашій сотні на добре.

Ще одна „робота" випливала, з тих невеселих обставин — нищення залишеної зброї. Брав я угасть у двох таких випадках. Якась гастина, мабуть на наказ нагальника, знесла рушниці до одного двору і там склала на купу. Купа виросла велигенька фір на дві, на три.

А вартували біля тих рушниць декілька старшин і вояків, що лишилися з тої гастини. Привезли наказ про знищення і допомагали нищити. Нищили ті рушниці, та й думали про те, як хто прощався зі своєю зброєю. Були вигищені, намазані, як новенькі, були, що видно самі власники нищили, щоб ніхто другий не користався. Ремені у всіх познімані — дорогий товар в той гас.

І їздив ще витягати замки з покинутих гармат. Та робота була ще сумніша. Стояли гистесенькі гармати. Все, як ніби тількищо відійшла обслуга. Сумно було витягати замки-серце, лишати відкриту рану тим, що, ще не так давно посилали „гостинці" нашим ворогам, не раз прогищуюги нам дорогу, або спиняюги переслідування ворога.

ПИЛИП І ЗАХАР

Пилип і Захар мої однокашники — вгилися ми в одній школі. У 1918 році було нас більше в полку, шість головік — та якось розпались: ранення, тиф, а про декого і не знаю, де поділися.

Були і Пилип і Захар обоє надзвигайної фізигної сили. У школі їх кликали Хвиль і Зось. Зось був на рік, ги два старший клясою, а напевно на два-три роками. Вийшов з російської армії капітаном у 1917 році. Хвиль, ги Філь зі мною з однієї кляси. Зось був дуже красивий: світловолосий з горними бровами і блакитними огами. А Філь дуже брюнет і брови зрослися в дві широкі патлаті дуги, як у старого діда. З Філем я приятелював, а Зось був моїм т. м. протектором — це всяк, хто мене загіпав, все одно, що загіпав Зося. А кулаки у нього були страшні. Мальва — першоклясники всі мали своїх „протекторів" зі старших кляс. А за „протекцію" ми платили „данину".

Філь був не тільки найбільше розвинений у нашій клясі, а думаю, що у цілій школі. Багато гитав, любив спорити. І міг невеликий вірш, на пів сторінки, вивгити на пам'ять, за три, готири рази прогитання.

Зось був як і більшість. Може аж занадто приховував силу своїх м'язів — ніби соромлюгись. І робив „гудеса" на турнику, кільцях, паралелях і отакому всякому. Словом — хлопці прекрасні і дуже добрі вояки.

Перед тим ми довго не багилися, коли їдуги звідкілясь погув я, як мене клиге Філь. Радісно я озвався і поспішив до них.

— „Злізай!" — скомандував Філь і став ніби збирався зі мною „погратися" навкулагки. Він тоді трохи висовував голову наперед, спускав додолу довгі свої руки, і на розставлених ногах, цілий, згинався в лук. Був тоді геть подібний на ґорилю, мені знайому ще зі школи.

Я зіскогив з коня.

— „Кидай шкапу" — з обридженням дивлюгись на мого невеселого коня, далі командував Філь.

Зось, з напів заплющеними огима, стояв спертий на кам'яну огорожу, біля якої ми зустрілися. Щось діймаюгого, сумного було в ньому цілому — виявлене в якомусь незацікавленні до всього, що діється навколо.

Таке дивне привітання я ще сприймав як жарт — бо був в розгоні своєї радости, що їх побагив, хог тінню якоїсь неясної тривоги десь кольнуло.

— „А рушнигки кинемо за оцю огорожу", мабуть тішугись з мого тепер уже неприховуваного ошелешеня, командував далі Філь... Я поклав, так собі, руку на шаблю.

— „І шабельку, туди ж, за пліт" — клацав Філь.

— „Якщо маєш револьвер — той піде на загонку".

— „Не розумію" — вирвалося у мене, хог я вже погинав розуміти.

Зось зовсім розплющив оги, нарівнявся, протяг мені руку — поздоровкалися ми. Подав мені руку і Філь — аж тепер.

Мовгимо всі. Оглядаємо один одного. Мовганку зрушив Філь.

— „Так що, Валь, приєднуєшся до нас? Війна наша вже скінгилася. Це, хог і буде щось, так тільки нерозумне борсання. Підемо до дому. Спершу до мене зайдемо, відпогинемо, а потім гуртом до тебе!" По Зосеві пробігла тінь — до нього не зайдемо — він ніколи не знав ні батька ні матері. А те, що пропонував Філь тепер, ми колись, як ще були угнями, зробили на вакаціях.

Я мовгав.

Філь: „Так що — зі щитом, або на щиті?"

Зось: „Смієшся і зі себе, Пилипе".

Я — „Не смію!"

Філь: „Боїшся присягу зламати — звільнені ми тепер всі від присяги".

Я — „Не можу, я присягав, та й ти Філь колись казав, що ніхто не може нас звільнити з тої присяги".

— „Дурень!" — мені Філь на те.

— „Нехай буде й так, Філь". Мені тоді було все одно, що скажуть, а сказане було як відгепне. Стіна їдкого диму густішала між нами.

І коли вже далі Філь показував на собі і Зосеві замотані в мішки ноги, місто гобіт, лихий, лихий одяг, мені хотілося, гим скорше кінгити зустріг.

Філь: — „Зараз, гекаємо, під'їде підвода, обіцяв дядько одвезти до сусіднього села. А там далі, як на перекладних, аж до дому. Рушаймо".

Не зразу моя права нога знайшла своє стремено.

Стежа в Карпатах

Володимир Береза, матурист гімназії оповідає про свою одну патрулю в місяці грудні 1914 р.:

В Порошкові — як ми явилися — на наш привіт вийшов оберст. Вислухав рапорт сотника Вітовського, а відтак звернувся до нас з короткою промовою, що скорше чим ми дійшла до нього слава про нас, та висказав надію, що ми під його рукою цю славу збільшимо. І махаючи рукою на привіт всім показав своє вдоволення з нашого приходу.

Прийшли ми до Поляни (Турія Мезе). — Тут заквартируємо — каже сотник Вітовський — будемо повнити пільну сторожу і висилати патрулі. „Товариші справляйтесь добре! Нас — як ви бачили — прийняли з відкритими раменами. Нас жде праця!" — І зараз викликав сталих командантів стеж, тов. Трух мав визначену найдальшу туру. Він на чолі 20 товаришів попровадив нас. Компас і мапа мали кермувати його кроками. Провідника з цієї околиці ми не мали. Як тільки вийшли — коло 11 год. перед пол. зачав падати дощ, та незадовго мали ми нагоду переконатися, що значить зміна температури, — на горі на північ від Поляни сік нас вже не дощ, а сніг. Сніг падав через цілий час і прикрив лісну дорогу білою лентою, а ми обтяжені кулями, хлібом і консервою мережали на ній глибокими слідами.

Обережно, ступаючи крок за кроком, зайшли ми — як вже смеркалося — до двох самітних хат, може лісничівки. Господарів не було, але застали ми тут мадярів. Вони натопили вже в печі, зварили чай і весело заїдали. На запит, що вони тут роблять — відповіли по-німецьки, що прийшли тут з лінії загрітись. Та де була ця розстрільна — ми не бачили її і не знали. Досить, що вони по нашім заквартированню тут довго не забавляли, помінялися з нашими стрільцями консервою і салом і вибралися в свою путь. Ми заночували тут. Пускатися в дальшу дорогу, не було як, бо темно, ми не мали провідника, ні певної стежки, а самі орієнтувалися і самі шукали дороги. Ніч була темна, а ще до того дощ падав (в долині — в ярі). Через цілу ніч по двох щогодини сторожили ми, а решта спала на долівці, в шапці з крісом при собі. Як лише почало розвиднятися, поманджали ми далі вздовж вузького, для перевоження дерева тору. Та далі треба було змінити напрям — після компаса, пнемося догори, входимо в корито, яким спускали дерево і гейби мостом йдемо вперед. По „мості" добре машерувати, легко. Та ба! Вже скінчилося корито, а перед нами висока гора. Сюди мусимо перейти, так вказує компас. Підпираємося крісами, хапаємося за дерева і поволеньки пнемося вгору. Як вийшли на вершок, на кожному сорочка була мокра, кожний сапав-сапав. Слабшим ця дорога вже надоїла. Нарікають, з огірченням питають: Коли ж дійдемо до визначено-

го місця. Я змучений, я далі і кроком не рушу. Та як лишатись йому самому в лісі: до своїх прецінь день ходу, а ціль може вже не далека. І пішли по короткім відпочинку далі — змучені, голодні, бо взяли лише кусник хліба і консерву — їду на один день, та й то вже з'їли в лісничівці. Тепер гризли ще деякі цукор — то їх послідні запаси. Але щастя, що стежка рівна, хід вже так не мучить. Ноги самі несуть легке тіло: а очі розглядають довкруги, чи не таїться де відділ москалів, вухами знову ловиш кожний шелест-стукіт, чи не принесе він щось нового. Та довкола тихо! Нікого нема! — Виходимо зі здоровезного букового ліса на поляну. Та заки перший ступив там кроком, затрималися довгу хвилину серед дерев і обсервували, чи не криється тут хтось; а далі пішов один через поляну, а коли безпечно перейшов, дав тихо знак рукою, щоб ми долучилися до нього. Пішли ми далі без шуму, обережно — тепер вже без стежки, в снігу по коліна. Йшли ми по склоні гори, а там вдолині, у стіп гори — як кажуть компас і мапа — пливе річка і розстелилася оселя Збунє. З-за лісу смерек села ми ще не бачили, але вже почули, як кілька разів гавкнув пес. Туди в село вже по доріжці спускаємося по спадистій горі майже бігом, але все обережно, зі збільшеною увагою. Від часу до часу затримуємося і бистрим зором і далековидом оглядаємо довкруги і горбок, який з другої сторони замикав оселю, чи нема там розстрільної або полевої сторожі москалів. Та цього не було. Ми йдемо вперед, вже видно дві хати вдолині, у стіп гори. „Товариші — сховатись в корчі, а я і ви, товаришу, — йдемо на звіди"! — каже ком. Трух. Всі присіли коло корчів смереки, двох пішло до хати, а один — „фербіндунг" — слідив їх кожний крок, щоб вразі потреби передати приказ команданта Труха. Стар. десятн. Трух і другий товариш розвідалися в хаті — ми самі з-за корчів бачили кілька жінок перед порогом хижі — і зараз т. Т. дав знак рукою. „Вперед!" — повторив приказ „фербіндунг" і ми спустилися всі в село. Та зараз побачили, що це не село, а просто дві „хижі", а до села ще п'ять мінут ходу. Деякі хотіли ввійти в хату, та т. Трух стримав: „Не вільно, там лежить мерлець"! Затрималися всі і питають, що чули. „Нічого великого. В селі є сімох козаків" — переказує т. Трух, „обійдемо їх". „А може там більша сила?" — говорять недовіряючі селяни. Але командант закінчив розправу і дав приказ: „Вперед! Око! ..", та не докінчив, бо побачив, як тою самою дорогою сходив верховинець-селянин, а за ним мадяри. Глянули ми на них і усміхнулися — а то один в шапці, інший в кашкеті, в циліндрі, капелюсі, в баранячій шапці, ціла мішанина — як звичайно ляндштурмаки. Їх 20 провадить „фенріх" (хорунжий), юнак. Пізнати зараз, що то велика риба, а то має і „штерна" і шаблю з портопе і — що найважніше за ним іде ординанс — пуцер. А пуцер несе наплечник як мішок повний всього. Обережний молодий хорун-

жий — знав, що треба взяти хліб, шоколяду і т. п., бо певно дивився далеко вперед і думав: „А як мене злапає муска, що я буду їсти!" Добре робив! А то ми наладували хлібник (наплечника на путрулю ніколи не брали) кулями, а тепер були невдоволені, гіркі, що хочемо їсти.

Терпи, коли не знаєш, що треба брати з собою! Та вернім до речі. „Фенріх" не думає тепер про свій повний наплечник, а слухає, як т. Трух „мельдує" йому те, що чув від селян. Вислухав хорунжий і готовить своїх до „борби". „Байонет ауф! М. унд К. — Шпіце!" Роблять це мадяри, роблять і Стрільці. Пішла вперед мадярська „шпіце", пішло ще перед ним стрілецьке „око" — двох люда. За „оком" лучники по одному, а ззаду „головна трупа" з стар. десятником і „фенріхом" на чолі. Дійшло „око" до скруту, звідки видно було село. Затрималися. підійшов „фенріх" і т. Т. та розглядають далековидом. Та певно нічого більше не бачили, як хати. Якраз в часі їх „обсервації" надійшла з села баба і хлопчик. Вони згідно сказали, що в селі лише 7 козаків, більше ні. Коли так то вперед. Розпустили розстрільну і „до стрілу готов" посуваємось вперед. Дійшли до першої хати. „Є в вас москалі?" „Ні нема, а там в корчмі"! „Де корчма?" „А от той дім всередині" — пояснює господар. „Добре! Товариші! Через ріку обійти і заступити їм дорогу" — каже т. Т. Кинулось кількох товаришів в воду, перейшли (вода по кістки) закрилюють, а ту нараз — бух! бух! бух!.. Мадяри побачили на яких 500 кроків козаків і сипнули стрілами. Плян не вдався і закрилювати небезпечно, бо мадяри постріляють нас. Тому і ми почали бухати за втікаючими козаками. Бачили, як один козак впав з коня, а другий тріпнувся і перехилився. Козаки повтікали, хоч не всі — а мадяри зараз по перестрілці поховалися то за доми, то „задекувалися" в рові при дорозі, гейби в окопі. Чому це робили — не можна вияснити — здивувався дуже і „фенріх", коли шукаючи за ними там їх побачив. „Басама кутя" — зачав він до них по мадярськи. „Ви свині!.. Хто вам казав стріляти! Чого там задекувалися!? Виходи!" — скінчив він поденервований і схопив свій револьвер, який приготовив на „муску" (москалів). Зібралися чи постягалися мадяри, з яких декотрі вже їли в хаті селянина і роблять відворот. А Стрільці?! Ні одного стрільця не видно коло мадярів. Стрільці далі під командою т. Труха. А т. Трух повів нас в село оглянути корчму, переглянути цілу оселю. Та заздалегідь треба було забезпечитися перед несподіваним нападом. Тому більша частина товаришів розпустила розстрільну на горбку побіч села, з якого видно було на яких 1.000 кроків гостинець, що вів до сусіднього села. Лежить там отже одна часть як охорона, а шістьох пішло поміж хати. Підходять під корчму — та нараз чують: „В середині є ще Москалі! Товариші, обережно! За мною в хату, двох під вікно!" І попровадив т. Т. з бравнінґом в руці.

Неспостережені ввійшли в сіни, т. Т. в одній секунді отворив сильно двері і „Піддайсь!" — крикнув, грозячи при тому бравнінґом. „Не стріляй паночку" — крикнув москаль, всі заметушились і в одній хвилині руки догори. Забрали ми їх кріси, а на приказ „скоро збирайтеся"! — почали москалі ладувати запаси. А мали і конфітури в слоїках і повні менажки сала топленого і хліба і цукру, а все те, як ми довідалися від них, з Веречок. Сало побачили там в склепі через вікно, пішли тай „купили". „А конфітури в жида" — балакав чистою українською мовою „унтер" з подільської губернії. Полонені москалі були веселі: „Скінчили воювать!" — кажуть. „О, шкода, що ви нині дісталися в полон. А то завтра Миколая, певно дістали б дарунки на іменини батюшки-царя" — жартують стрільці. „О ми знаємо, які дарунки дістали б від царя: пулі. Ви хороші солдати! воюйте! воюйте добре!" — відказує салдат. Відрікся він всяких дарів, а щасливий, що живе. „Провадьте нас скоро — каже, — а то наші прийдуть і відіб'ють!" Та ми якось не боялись нападу. Двох Стрільців попровадило шістьох солдатів і одного кубанського козака (він впав з коня і не міг вже втекти), і за селом на горі затримались, чекаючи на товаришів. Товариші пішли геть за село і почали розглядатися довкруги. Дивляться, а там далеко попри ліс москалі чалап, чалап посуваються поволі. Їх небагато — кільканадцять — запримітили ми. Певно патруля. Та зачекаємо, вони прийдуть проти нас. І дійсно ми затаїлись і чекаємо. Москалі, нічого не сподіваючись, наближилися і затрималися на краю лісу, яких двіста проків перед нами. Дивляться в село. А ту нараз бух! і — „Піддайсь! Кинь ружо!" — крикнуло чотирьох Стрільців, які гукнули сальвою, не міряючи, щоб лише настрашити. Несподівано заскочені салдати в одній хвилині впали долів і сховались добре за насип. Звідси могли легко наших Стрільців вистріляти, та вони їх може і не бачили. А Стрільці мали їх добре на оці. Бачили добре, як задековані вели коротеньку нараду — що робити. Та якось не підносять рук до гори, не здаються. Коли так то „огня"! — і післали ми москалям „дарунки-кармельки" на навечер'я Миколая, а за тим і раду — „Піддайсь"! Запороли дарунки в землю і сипнули нею на москалів під сам ніс. Бачать вони, що не на жарти заноситься — кинули кріси перед себе, руки догори і „Не стреляй землякі!" — заголосили. „Не бійтеся! Ходіть сюди!" — крикнули Стрільці до москалів за рікою. А вони як лише на наш приказ розоружились, так тепер самі йдуть до нас. Бо переправитися через ріку і їх провадити. було б для нас зле, це треба б скоро робити і по коліна в воді переправитися на другий беріг. Пощо цього заходу, коли москалі настрашені самі йдуть. Ось бачимо! вони і в чоботах, а не помогло; води наллялося повно за холяви. Тому восьмий і дев'ятий, які послідні йшли, урядилися мудро; скинули на березі чоботи, а коло нас взулися в сухі і сміялися з товаришів-земляків, яким грала вода до маршу. Ви раз-

вєд? — питаємо. „Развєд!" „Йде ще другий развєд сюди?" „Ні більше ніхто не йде!" Ну, коли так, то нема вже на кого чекати. „Товариші до своїх! Вертаємось. Двох провадить, решта всі ззаду!" Минули село, наближаємося до двох хиж — чути похоронний спів; на подвір'ю співає дяк над домовиною мерця. Поскидали москалі шапки, перехрестилися, зробили і ми те. Зайшли до товаришів, які з сімома солдатами нас чекали. Та тут зупинились і мадяри з „фенріхом". Товариш розказує нам: „Мадяри хотіли відібрати від мене солдатів, щоб самим попровадити до команданта і напевно похвалитися, що вони їх зловили. „Не буде цього! Хочуть похвалитися, нехай самі злапають. А полонених ми самі зможемо відставити!" Та мадяри по цій відмові, ще просять: „Дайте нам сімох, а самі провадьте дев'ять!" „Нема!" — І пішли ми з полоненими, а за нами мадяри. — Всередині між нами йшов „фенріх" з т. Трухом. Зразу бесідували по-німецьки, а далі чую мадяр каже: „І я руснак!" Підслухую, а вони справді вже говорять зі собою по-„руснацьки". Йшли ми довго, заки зайшли до Збуня, довго і верталися домів. Та вертатися вже було приємніше; ми були вдоволені, що сповнили свою задачу. Заспокоїли ми почасти і свій голод; від москалів попросили по куснику хлібу, а за це обіцяли їм на місці віддати. Розвеселяла нас і розмова з земляками з України. Жартували з нагоди іменин царя Миколюшки; а кроваве, дуже кроваве — добре тямлю — було небо під захід сонця на навечеря іменин. По дорозі злапала нас ніч темна, що ледве на два-три кроки видно. Маршируєм змучені, а до села до Поляни ще далеко — самі знаємо. Вже і москалі — хлопи як дуби — втомилися та ледве тягнуть ногами. Поскидали з себе і шинелі, бо попріли сильно. „Наші так далеко на развєд не ходять" — кажуть москалі. Та це була наша звичайна „вайтґегенде патруле". Коло 10-ої вночі прийшли ми до села. Розквартирувалися Стрільці з земляками, бо пізно було вже відсилати їх до бриґади. Принесли з кухні рижу, земляки насипали смальцю, аж пливало, покушали їх смачних конфітур, деякі угостили їх горілкою, словом бавилися як рідня. Рано зібрали ми земляків і хочемо відпровадити до бриґади. Та мадяри голосяться до нашого команданта і кажуть, що вони мають полонених відпровадити. „Нам приказав офіцер". Опираємося, але дійсно являється мадярський офіцер і в їх руки віддає полонених. Москалі жалували, що ми їх покидаємо: „Ми думали, що нас цілу дорогу будете провадити". Та ми розлучилися з ними. Мадяри повели — гейби вони зловили, а з собою взяли лише „мельдунг" т. Труха.

В цій стежі брали участь між іншими: Кузів Олекса, Конопада Михайло, Балюк Іван, Гузар Михайло — з Бучача, Яворський, Левицький Теодор.

Архів УСС

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

Стан зброєнь сьогодні

В Лондоні має свій осідок — Міжнародний Інститут Стратегічних Дослідів. Цей формально приватний міжнародний осередок займається студіями над проблемами оборони, міжнародної безпеки і роззброєння. Фонди на свої досліди цей Інститут дістає головно з ЗДА, м. ін. від фундації Рокефелера, Форда, можливо теж від підприємств збройного промислу. Свої ж інформації він збирає з різнородних джерел. Річні рапорти цього Інституту подають стан актуального мілітарного потенціялу Заходу і Сходу. Свій останній рапорт оголосив цей Інститут в листопаді 1965 і на основі цього звідомлення відношення стратегічних сил між Заходом і Сходом представляється під сучасну пору ось так:

Ракетна зброя

За оцінкою Інституту — Совєтський Союз диспонуватиме з початком 1966 року 270 міжконтинентальними ракетами, що означає ріст на 40 відсотків в порівнянні з початком 1965 року (200 ракет). ЗДА зменшили свій стан посідання міжконтинентальних ракет в порівнянні з роком 1965, бо викинули з ужитку певну кількість перестарілих ракет, і диспонують тепер 854 ракетами (на початку 1965 року). Таким чином відношення під цим оглядом значно зменшилося між СССР і ЗДА і тепер воно висловлюється цифрою 1:3, під час коли в минулому році воно було 1:4. Крім того Совєтський Союз має тепер 700-750 балістичних ракет ближчого і середнього засягу, що мають за своє призначення осягнути такі стратегічні і тактично-стратегічні цілі, як летовища в Західній Европі, у Великій Британії і на Далекому Сході.

Автори звідомлення говорять про те, що удосконалені совєтські міжконтинентальні ракети т. зв. другого покоління, мають силу вибуху, яка перевищує 30 меґатон (перше покоління — около 10 меґатон) і можуть знищити такі великі міста як Лондон або Ню Йорк. Ці ж самі автори рівночасно сумніваються в тому, що потужні міжконтинентальні ракети, задемонстровані в р. 1965 на дефіляді в Москві, можуть бути озброєні в нюклеарні голови зі силою вибуху 50 меґатон.

Головною зброєю в американськім арсеналі стратегічних балістичних ракет — це ракети типу „Мінютмен І" і „Поляріс", що озброєні в головки з силою вибуху около одної меґатони. ЗДА диспонують теж 54 ракетами типу „Титан 2", озброєні в головки зі силою вибуху 5-13 меґатон.

Воєнно фльота

ЗДА диспонують тепер 31 підвоним човном, що озброєні ракетами „Поляріс", а в будові є дальших 5. З тих 31 підводних кораблів 5 є озброєних ракетами „Поляріс" з засягом 1.200 миль, 13 ракетами „Поляріс 2" з осягом 1.500 миль, решта озброєна ракетами „Поляріс 3", що мають ще більший засяг. ЗДА почнуть незабаром продукцію ракет типу „Позейдон", яких атомові голови матимуть силу ви-

буху двократно більшу, ніж ракети „Поляріс 3". Ракети „Позейдон" сягатимуть на 2.500 миль.

Совєтська воєнна фльота займає друге місце на світі щодо величини тонажу. Щодо підводної фльоти, то Совєтський Союз має тепер 370 звичайних підводних кораблів і 40, погінною силою яких є атомова енерґія. З цих підводних човнів совєтські моряки можуть вистрілювати підводні ракети, але їх засяг є значно менший, ніж засяг ракет типу „Поляріс".

Щодо озброєння кораблів балістичними ракетами, то ЗДА мають 544 ракети того роду, тобто чотирикратно більше, ніж Совєтський Союз.

Суходільні сили

Держави західнього бльоку диспонують під сучасну пору взагальному 4.961 тисячами вояків (в тому НАТО — 2.896 тис.), а держави комуністичного бльоку мають тепер під зброєю — 5.830 тисяч людей (держави Варшавського Договору — 2.925 тис.). Західні союзники мають 1.055 важких і середніх бомбардувальників, комуністичні держави — 1.450.

Автори звідомлення висловлюють думку про те. що совєтська воєнна доктрина покладає надалі велику офензивну ролю на суходільну армію, вивіновану тан ками-амфібіями, хемічною зброєю і засобами транспорту, що мають перевозити військові з'єднання через терени, закажені радіоактивними опадами. Автори звідомлення звертають увагу теж на факт, що особовий стан совєтських ракетних з'єднань поважно побільшений тепер в порівнянні з минулим роком і доходить до 180 тисяч вояків.

Бюджети оборони

ЗДА призначають на бюджет оборони 6.9 відсотків свого національного прибутку брутто, Совєтський Союз — 5.7 відсотків, Велика Британія — 6.7 відсотків, Франція — 5.1 відсот., Західня Німеччина — 5 відсот. Держави Близького Сходу і Азії віддають на оборонні цілі своєї країни далеко більший відсоток свого національного бюджету, наприклад, Ізраїль видатковує на ту ціль — 10.7 відсот., Єгипет — 8.6 відсот.

Витрати на збросння на цілому світі з кожнйм роком ростуть. Для прикладу ось такі дані: Бельгія видала на збросння в р. 1949 — 7.653 міл. бель. франків, а в р. 1965 — 25.681 міл. Канада в р. 1949 — 375 міл. кан. дол., в р. 1965 — 1.754 міл. Данія в р. 1949 — 360 міл. дан. корон, в р. 1965 — 1.911 міл. Франція в р. 1949 — 4.787 міл. фр. фран., в р. 1965 — 25.300 міл. Західня Німеччина в р. 1949 не могла ще нічого видавати, але в р. 1965 видала — 20.009 міл. нім. марок. Греція в р. 1949 — 1.630 міл. драхм, в р. 1965 — 6.197 міл. Італія в р. 1949 — 301 міл. лір, в р. 1965 — 1.163 міл. Люксембурґ в р. 1949 — 112 міл. люксем. франків, в р. 1965 — 445 міл. Голляндія в р. 1949 — 680 міл. ґульденів, в р. 1965 — 2.658 міл. Норвеґія в р. 1949 — 370 міл. норв. корон, в р. 1965 — 1.854 міл. Португалія в р. 1949 — 1.419 міл. ескудос, в р. 1965 — 7.239 міл. Туреччина в р. 1949 — 556 міл. тур. фунтів, в р. 1965 — 2.159 міл. Британія в р. 1949 — 779 міл. фунтів, в р. 1965 — 2.159 міл. ЗДА в р. 1949 — 13.503 міл. дол., в р. 1965 — 51.935 міл.

Воєнний потенціял Китаю

Комуно-китайська армія диспонує тепер понад 2.486 тисячами вояків, в тому числі 15 дивізіями, що розміщені в Тибеті. Щонайменше 6 з-поміж них стаціонує здовж границі з Індією, Непалем, Сікімом і Бутаном. Китай вибудував тепер в Тибеті 25 летовищ. Китай — згідно з даними звідомлення — не збільшив значно сво-

За дбайливіше писання споминів

У ч. 47 тижневика „Вільне Слово" з 20 листопада 1965 на сторінці „Вояцька Думка" поміщена стаття п. Степана Бігуна п. з. „Листопадовий Спомин". Мої завваги, вислані тоді негайно до „Вільного Слова", не були надруковані, тому прошу помістити їх на сторінках „Вістей Комбатанта".

Всяку спробу змалювати події зперед 47 літ, зокрема події, зв'язані з перебранням влади українцями на терені Західніх Земель України. слід привітати та ще й заохочувати всіх інших передати свої спомини та утримувати їх для майбутніх дослідників тої знаменної доби нашого державного відродження. Алеж ті спомини повинні бути якслід опрацьовані, віддзеркалювати події згідно з правдою та дійсним станом справи того часу. Звичайно, по стількох роках може закрастися в спомини якась неточність, бож людина не є непомильна, все таки і для недокладностей мусить бути якась границя.

В конкретному випадку зі спомином п. С. Бігуна маємо діло з кількома дуже яскравими недокладностями, що їх для добра справи треба спростувати. І так в першій частині того спомину п. С. Бігун образливо висловився на адресу авторів споминів: „Про переворот 1-20 листопада та про перебрання влади пишуть учасники тих подій кожного року, але пишуть і такі, що читали написане, пишуть навіть деякі видумки. Дійсних учасників, ініціяторів тих подій майже нема вже між живими. Один з наймолодших віком і ранґою був Дмитро Паліїв".

го стратегічного потенціялу. Він далі поважно відчуває недобір модерних літаків, але приступив вже до продукції літаків-винищувачів, танків і підводних човнів і перевів вже два штучні атомові вибухи, але ще довший час не диспонуватиме Китай заавансованою системою переношення цієї зброї. Стратегію Китаю характеризує обережність. Китай веде крикливу пропаґанду, але водночас старається не провокувати ЗДА в південно-східній Азії, боячись американської атаки на китайські атомові осередки.

Країни, що можуть продукувати атомову зброю

Міжнародний Інститут Стратегічних Дослідів у своєму останньому звідомленні подає, що під теперішню пору є вже 9 нових держав, які можуть продукувати атомову зброю. Ці країни диспонують потенціялом, що уможливлює випродукувати впродовж року слідуюче число атомових бомб силою около 20 кілотон: Бельгія — 56 бомб, Канада — 240, Індія — 2 тепер і 236 в р. 1972, Японія — 34 тепер і 60 в р. 1968, Норвегія — 1, Швеція — 3-6 тепер і дальших 32 в р. 1968, Швайцарія — 3, Західня Німеччина — 13 тепер і дальших 173 в р. 1968, Югославія — 1.5. Інші три країни могли б почати продукцію атомової зброї в р. 1967, до них належать: Чехословаччина — 30 бомб зі силою вибуху около 20 кілотон, Італія — 134 і Голляндія — 10.

Подав **В. К.**

Далі читаємо там: „По правді не знав я Палієва. Був він тоді в австрійській уніформі в ранзі четаря (лейтенант)". Ще дальше пише п. С. Бігун: „Напр. у квітні 1919 року було 60 тисяч українського війська без зброї на фронті під Львовом, а тільки 50 тисяч вояків частинно озброєних і то австрійськими, російськими та німецькими крісами"...

Годі говорити про те, що переворот тривав від 1-20 листопада 1918 року, бо він тривав не більше як від вечора 31 жовтня 1918 до 4 листопада. Після того вся Східня Галичина була вже в руках української влади, а у самому Львові та Перемишлі вив'язалися бої проти озброєних відділів поляків, що повставали проти леґальної української влади. Коли ж чуємо, що спомини пишуть також „такі, що читали написане, пишуть деякі видумки", то такого важкого закиду не слід робити, не навівши на доказ ані одного конкретного випадку. А чим був „Літопис Червоної Калини?!"

Або таке: „Дійсних учасників, ініціяторів тих подій **майже** нема вже між живими". А ми знаємо про те, що само „Об'єднання бувших вояків українців в Америці" має понад 800 членів в ЗДА, з них щонайменше 300 кол. вояків УГА, що майже всі були учасниками та творцями Листопадового Чину, щоправда не всі у Львові, але по всіх закутках ЗУЗемель. Бо не лише малий гурток старшин під проводом сот. УСС Дмитра Вітовського перевели переворот у Львові та видавали накази про перебрання влади в краю, але всі ті виконавці їхніх наказів були теж творцями Листопадового Чину! Певне, що в порівнянні з круглою цифрою 100.000 вояків УГА кількасот ще живучих, це дуже мале число, але в порівнянні з числом всіх наших комбатантів різних формацій тих кількасот „старої войни" становить ще таки поважний відсоток.

Навіщо писати, що „Дмитро Паліїв був в австрійській уніформі", коли всі ми знаємо, що він був Українським Січовим Стрільцем та носив стрілецьку уніформу з шапкою „мазепинкою" включно. Не відповідає правді, що Дм. Паліїв був четарем, бо тоді він був лише підхорунжим, що зовсім не зменшує його заслуг. У 1 томі твору „Українська Галицька Армія" на стор. 60 поміщені знимки всіх чотирьох найвизначніших членів Головного Революційного Комітету, що приготовив та перевів Листопадовий Чин і там подано їх тодішні старшинські ступні: сот. УСС Д. Вітовський, пор. Іван Рудницький, чет. Любомир Огоновський та підхор. УСС Дмитро Паліїв.

Баламутними є дані про чисельний стан УГА: „Напр. у квітні 1919 року було 60 тисяч українського війська без зброї на фронті під Львовом, а тільки 50 тисяч вояків частинно озброєних і то в австрійськими, російськими та німецькими крісами"... Виходило б з того, що у квітні 1919 року на фронті „під Львовом" було при УГАрмії самої лише піхо-

ти разом 110.000. Ми ж знаємо, що в той час фронт тягнувся від півночі на південь через цілу Західню Україну, то на інших відтинках повинно було бути бодай ще 30 тисяч піхоти. Ми також знаємо, що УГА мала в той час також артилерію та відділи кінноти й інших допоміжних військ! Не знаю докладного джерельного матеріялу про стан УГА в квітні 1919, але дані про стан УГА з половини червня 1919 року подані на 276 стороні твору „Українська Галицька Армія" том II. З того зіставлення виходить, що для проєктованих 20 бриґад у 5 корпусах мало бути всього війська 88.775 чи 85.905, а на фронті та в запіллі було тоді кругло 65.000, так що до запляннованого стану бракувало 20.905 вояків в тому старшин, підстаршин і стрільців. О. Думін подає в „Українській Загальній Енциклопедії", т. III, стор. 771, що під час червневої офензиви Українська Галицька Армія нараховувала 70-75.000 війська, а за Збруч перейшла в силі 60.000 до 65.000. Не знаємо, на яких даних Автор опер свої твердження про циферний стан УГА, але гадаємо, що в цих справах появилось вже стільки авторитетних і фахівцями перевірених споминів та матеріялів, що слід покликуватися на них та, роблючи несправедливі закиди на іншу адресу, не робити самому поважних фактичних помилок.

Філядельфія, січень 1966.

М. Демянчук
кол. хорунжий УГА

РЕЗЕРВИ НА ВИПАДОК ВІЙНИ

Вже в перших днях війни по атомових вибухах радіоактивні хвилі можуть заразити сирівці і харчі навіть в районах, значно віддалених від пунктів атомового удару, і цим самим спричинити нападеній країні необчисленні шкоди. Тому справа приготування відповідних резерв — належить до життьово-важливих оборонних плянів країни. В порівнянні з минулими війнами значення цієї проблеми тепер значно зросло. Сьогодні кожна держава творить такі резерви, які на випадок війни мають запевнити безперервність продукції. В ЗДА підготову таких резерв почато вже в р. 1946. Вартість цих запасів в нашій країні обчисляють на 2.5 більйони долярів. Розміщено їх в різних складах, що розкинені по цілій території ЗДА. Вартість цих запасів внаслідок вагання цін постійно росте, то вона зрівноважує витрати на їх утримання і консервацію. Англія, Швеція і Голляндія роблять такі запаси ще й з уваги на можливість унерухомлення їхніх портів у випадку війни. У Швайцарії підготовляється такі запаси у приватних осіб, які несуть відповідальність за їх утримання і консервацію. Держава дає на ту ціль певні фінансові засоби, а громадяни, які утримують такі склади та їх доглядають, користають з окреслених податкових пільг. Крім того господарські і державні органи громадять реґіональні і центральні резерви. В сусідстві мобілізаційних районів органи місцевої влади громадять запаси для армії.

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Братство кол. вояків 1 УД УНА

ЗУСТРІЧ КРАЙОВИХ УПРАВ І ГОЛОВНОЇ УПРАВИ

Давно очікувана весна вже з нами, весняна погода створює нові можливості. Для нас в Канаді вона дає нагоду викотити наші вози і після довгої та сніжної зими нав'язати особистий контакт з дивізійним ареопагом ЗДА. І саме на цей раз спільна зустріч Крайових Управ Братства кол. Вояків 1 УД УНА ЗДА і Канади разом із Головною Управою відбулася в суботу 7-го травня в Клівленді. Як звичайно, така зустріч має свою офіційну частину в формі нарад для обговорення справ, винесення рішень, узгіднення наших дій, вона має рівнож товариську частину і нагоду в тісному крузі старих знайомих заглибитися в наше спільне минуле, чи обмінятися думками про сучасне. Очевидно, на першому пляні з'являється господар зустрічі, в цьому випадку голова місцевої Станиці Братства п. І. Руденський або просто „папа". Його функція невдячна, проте належно оцінена учасниками зустрічі.

Участь у самій зустрічі взяли п. п. М. Малецький, М. Бігус, С. Гуляк, В. Гузар з Канади, В. Заброцький, О. Лисяк, Б. Кашуба, І. Чмола, А. Кобрин, П. Поліщук, Л. Татух і І. Руденський з ЗДА. Нарадами проводив д-р М. Малецький, голова Головної Управи Братства. Він відкрив спільне засідання, вітаючи присутніх. З черги однохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять покійного М. Головчака, першого заступника голови Головної Управи. Господар зустрічі І. Руденський рівнож зложив привіт та бажав успіхів.

Дискутуючи справу спільного журналу „Вісті Комбатанта" присутні висловили подяку редакторові О. Лисякові за його великий вклад праці в редаґуванні дивізійної частини журналу. Голова Головної Управи інформував про те, що починаючи від 2-го числа редаґування журналу тимчасово вестиме Президія Головної Управи Братства в Канаді під проводом проф. В. Вериги. Доручено Головній Управі поробити заходи для того, щоб спробувати друкувати журнал в Торонті, де друк багато дешевший і можна буде поробити велике заощадження.

До справ видавництва Братства, голова інформував про те, що в розпродажі є книжка проф. Зеленого про українське юнацтво в час 2-ої світової війни. Розпочато працю над історією Дивізії. Проф. В. Верига виготовив загальний плян змісту, поодиноких розділів тощо. Під його проводом вестиметься праця співробітників над історією Дивізії. Поробленo заходи для видання в Німеччині книжки мйр. Ганке про Дивізію в німецькій мові. Приготовляється до друку історія Галичини проф. Яремка в англійській мові, корисна праця восновному для української молоді.

СУКВ в Канаді звернувся з проханням до Головної Управи — організувати Світовий Конґрес Українських Ветеранів на 1967 рік. Це прохання після дискусії відкинено, висловлюючи при тому повну піддержку нашої організації в організу-

ванні Конгресу. Поза тим дискутовано справи організаційного порядку, співпраці з молодечими організаціями, справи дивізійного архіву і т. п.

Наради проходили в діловій атмосфері, присутні в усіх справах знайшли однозгідність.

Очевидно, розмови продовжувались при спільному обіді. Після обіду Крайова Управа Братства в ЗДА відбула своє засідання при співучасті гостей з Канади. Того ж вечора усі учасники зустрічі прибули на Загальні Збори місцевої Станиці Братства. Привіти склали д-р М. Малецький від Головної Управи, В. Заброцький і В. Гузар від Крайових Управ ЗДА і Канади.

На закінчення варта відмітити, що наради мали успіх і принесли загальне вдоволення усім учасникам.

Вертаючись в Канаду, ми відвідали подорозі З. Коновку в Бофало і тут відбули ще одну неофіційну нараду, яка заокруглила цілість нашої поїздки, залишаючи багато милих спогадів.

У ч а с н и к

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

5-го березня ц. р. відбулися в Народньому Домі в Ню Йорку Річні Загальні Збори членів Станиці Братства кол. Вояків 1 УД УНА в Ню Йорку, Братства „Броди-Лев". Приявних було 21 членів Станиці. Головою Зборів був д-р Р. Дражньовський. На Зборах був також приявний голова Крайової Управи інж. В. Заброцький. По заслуханні звітів й уділення абсолюторії обрано нову управу Станиці, до якої ввійшли: А. Боднарчук — голова, М. Конятин — заст. голови, М. Мац — секретар, С. Шепарович — скарбник, М. Заліпський — імпрезовий референт. До Контрольної Комісії ввійшли: М. Виноградник — голова, П. Шуган і Л. Вербенець — члени.

ГАРТФОРД, КОНН.

ПОСВЯЧЕННЯ ПРАПОРУ СТАНИЦІ

Посвячення прапору Станиці Братства кол. Вояків 1 УД УНА відбулося 7-го листопада 1965 р. Цього дня Гартфордська Станиця Браства, разом з цілою українською громадою відзначила подвійне свято. Рано, після урочистої Служби Божої, відбулося посвячення прапору Станиці Братства. Акту посвячення довершив о. дек. Степан Баландюк. Під час посвячення були приявними: голова Крайової Управи Братства інж. В. Заброцький, гості-дивізійники з Ню Гейвену, ветерани Українських Армій 1-ої світової війни, УПА, а також представники всіх місцевих організацій, установ та гості, що їх замикали зорганізовані лави молоді в од-

ПОДЯКА

Головна Управа Братства кол. Вояків 1 УД УНА складає на цьому місці подяку п. редакторові О. Лисякові за його працю на пості редактора дивізійної частини журналу „Вісті Комбатанта". Під його редаґуванням дивізійна частина почала набирати розмаху актуальністю порушуваних проблем і здобула загальне признання широких кругів читачів. Головна Управа жаліє з приводу резиґнації редактора О. Лисяка, але вірить, що він і надальше співпрацюватиме в журналі.

Торонто, 11 травня 1966 р.

Д-р М. Малецький, голова
В. Гузар, секретар

строях Пласту, СУМА та члени Станиці Братства.

На церковній залі голова Станиці В. Саляк привітав представників і гостей та підкреслив, що прапор для Станиці уфундувала родина п-ва Дутків. Після цього відбулося вписування до пропам'ятної книги і вбивання цв'яхів.

З привітами виступили голова Крайової Управи Братства інж. В. Заброцький і голова місцевого відділу УККА Р. Романишин, підкреслюючи вагу й значення прапору.

Вечером, в год. 5-ій в випозненій залі новозбудованого Українського Народного Дому при 961 Ветерсфілд Аве. відбулася Листопадова Академія, що її влаштував місцевий відділ УККА при співучасті Станиці Братства. Свято відкрив голова відділу Р. Романишин. Святочну доповідь виголосив інж. В. Заброцький з Філядельфії, вміло пов'язуючи події Листопадового Зриву, Бою під Бродами й операції УПА. Він закінчив свою промову апелем до молоді. В дальшій програмі свята взяли участь місцевий український хор і хор шкільних дітей під орудою інж. О. Пришляка.

Приявність голови Крайової Управи Братства інж. В. Заброцького на цих двох величавих святах піднесла духа членів Станиці, цілої громади, та зокрема молоді. І на цьому місці Станиця Браства складає інж. В. Заброцькому щиру подяку за його жертвенність і труд

Станиця Братства відбула ширші схо-

Посвячення прапору Станиці в Гартфорді.

дини з дорогим гостем, що велися в загальнім довір'ю зі щиро висловленими думками на біжучі теми Братства.

Станиця Братства користується загальною пошаною Гартфордської Громади й околиці, а її члени беруть активну участь у майже всіх громадських і церковних організаціях.

Гартфордська Станиця Братства має за собою немалий вклад праці, як відсвяткування 20-ої річниці бою під Бродами, створення 1 УД й інших відомих історичних подій, зв'язаних з боротьбою за визволення Української Держави.

м. п.

ЮТИКА, Н. Й.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

19-го грудня 1965 року в Парафіяльному Домі української католицької церкви відбулися Загальні Збори Братства кол. Вояків 1 УД УНА Станиці в Ютиці.

Збори відкрив голова Станиці Ярослав Лужний — вітаючи представника Крайової Управи Братства інж. Михайла Ліщинського та присутніх членів. До Президії Зборів запрошено інж. М. Ліщинського на голову й В. Гнатева на секретаря. Інж. М. Ліщинський подякував членам за довір'я до нього і щиро привітав збори від Крайової Управи 1 УД УНА та побажав успіху в нарадах.

Голова Станиці Я. Лужний подав Зборам загальний звіт з діяльности Управи Станиці. По короткій дискусії вибрано нову Управу Станиці, а саме: Володимир Гнатів — голова, Володимир Гнатів (другий) — секретар, Петро Ралько — скарбник. Контрольна Комісія: Ярослав Лужний — голова, Іван Кошикар — член.

Інж. М. Ліщинський у своїй доповіді інформував членів про проблему й накреслену працю на майбутнє Крайовою Управою Братства. Кожний член Братства повинен передплачувати дивізійне видання: „Вісті Комбатанта", а також „Вісті", що виходять в Німеччині. Кожний колишній український вояк повинен згадані видавня постійно піддержувати морально й матеріяльно, бо це ж наша зброя під цю пору проти кожного нашого національного ворога, а головно Москви.

Належить відмітити, що Збори відбулися в дружній, вояцькій атмосфері.

МОНТРЕАЛ, КАНАДА

ВІДВІДИНИ В МОНТРЕАЛІ

Представники Крайової Управи Братства Канади М. Бігус і В. Гузар відвідали Станицю Братства в Монтреалі. З тієї нагоди голова Станиці К. Когутяк скликав Загальні Збори членства в пластовій домівці. В дружній атмосфері слідували виміна думок про організаційні справи Братства та пожвавлення праці, а тим самим українського комбатантського руху на терені Монтреалу. Нову Управу Станиці очолив п. Е. Костюк. Представники Крайової Управи М. Бігус і В. Гузар у своїх виступах з'ясували завдання Братства і його цілі в сьогоднішній нашій ситуації. Виміна думок була цікава, залишаючи враження, що Станиця в найближчому часі зможе оживити свою діяльність. Подяка належна довголітньому голові К. Когутякові за його працю задля вдержання братської клітини на терені Монтреалу.

М. К.

ВІННІПЕҐ, КАНАДА

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Станиця Братства кол. Вояків 1 УД УНА в Вінніпеґу відбула свої 14-ті Річні Загальні Збори. Голова Станиці О. Загорода відкрив Загальні Збори, привітав присутніх та попросив однохвилинною мовчанкою вшанувати пам'ять померших членів Братства. До Президії обрано д-ра Р. Бучка на голову, а Л. Рудницького на секретаря.

По звітах обрано вцілості ту саму управу: О. Загорода — голова, М. Хар

— заст. голови, Л. Руднницький — секретар, П. Кралька — скарбник, І. Нестор — освіт. референт, С. Паучок — допомоговий референт. Делеґати до місцевого відділу КУК: Ю. Шумський і П. Дяків. Вільні члени: д-р В. Кривуляк, О. Микитка, П. Яцишин. Контрольна Комісія: С. Трошко, І. Савчак, С. Паучок.

У звітах подано, що за останніх 5 років Станиця видала допомоги своїм членам на 656 дол., на місцевий інвалідськнй фонд 154 дол.. на пам'ятннк Шевченка 250 дол., на фонд М. Шашкевича 250 дол., Осередок Освіти Вінніпеґ 4.25 дол., Енцикльопедія Торонто, Крайова Управа 75 дол., Пресовий Фонд „Вісті" 20 дол., „Поступ" 10 дол., Енцикльопедія в англійській мові 20 дол., УСС 10 дол., Коляда за п'ять років 1.175 дол., інші датки та допомоги 175 дол.

СТ. КЕТЕРИНС, КАНАДА

РІЧНИЙ ЗВІТ ПРАЦІ СТАНИЦІ ЗА 1965 РІК

Наша Станиця, хоч невелнка членами, бо нараховує всього 21 членів, з яких ледви половина являється на Річних Загальних Зборах, але старається вести працю, наскільки можливо. В тому році управі Станиці в Ст. Кетеринс, Онт. належить велике признання за працю на кожному відтинку.

Річні Загальні Збори Станиці відбулися 21-го лютого 1965 року. Управа залишилась та сама з малою заміною функцій: В. Католик, голова Контрольної Комісії обняв функцію скарбника, а П. Коваль перебрав функцію голови Контрольної Комісії.

На протязі місяця квітня 1965 р. наша Станиця перевела збірку „Писанка" для українських воєнних інвалідів в Німеччині. Всі члени Станиці поставилися прихильно до збірки, а навіть не-члени й не-вояки зголосилися добровільно на збірщиків. Збірка увінчалася гарннм успіхом, бо дала суму 414.50 дол. На домагання жертводавців ми були змушені вислати гроші безпосередньо до Централі Допомоги Українським Воєнннм Інвалідам в Німеччині в сумі 249.50 дол., а решту 165.00 дол вислано до КУК у Вінніпеґу на Фонд Допомоги Українцям Канади.

Відбуто чотири засідання Управи Станиці, двоє ширших сходин всіх членів Станиці, одні з нагоди відмічення річнниці Бродів, а другі інформаційно-товариські. Відбуто одну забаву під назвою „Дивізійне Пущення", 20-го лютого 1965 р.

24 липня 1965 р. відбулася панахида за поляглих побратимів в бою під Бродами. Хоч це був липневий день, навіть дуже гарячий, проте на год. 6-ту вечером українська католнцька церква св. Кирила й Методія була заповнена вщерть людьми. Двох священиків-студитів з Вудсток відправили Панахиду, один з них сказав гарну, змістовну промову. Після закінчення панахиди всі люди зійшлися в церковній залі, де член Управи Станиці В. Католик відчитав реферат „Броди".

В цьому році на терені Ст. Кетеринс українські комбатантські організації поставили **Пам'ятник поляглим за волю України й Канади.** Управа Станиці найбільше до цього причинилася, віддаючись всеціло й активно праці, яка увінчалася великим успіхом у дні 17-го жовтня 1965 р. в день Відкриття й Посвячення Пам'ятника. Нашим організованим здвигом дали доказ вірности Святій Покровительці Божій Матері і спільно віддали шану тим, які поклали своє життя за Батьківщину.

Нашою молитвою й постановою у стіп пам'ятника ми зробили спільну заяву усім, приятелям і ворогам, та зокрема українському народові в неволі, що вірою і правдою будемо спомагати його боротьбу всіма нашими силами і спроможностями, аж Україна стане вільною і самостійною.

Б. Пришляк, голова
М. Чорнописький, секретар

КАЛГАРИ, КАНАДА

„МЕДВЕДИКИ" ПЕРШУНАМИ В КАНАДІ

Цьогорічні фінальні змагання відбиванкових дружин Канади відбулися в Калґарах в місяці березні. Участь в змаганнях юньйорів взяла дівоча відбиванкова дружина пластунок з Торонта „Медведики". І так, як минулого року, так і цього року, ця наша дружина здобула перше місце і стала чемпіоном Канади.

З тієї нагоди та з ініціятиви місцевої Станиці Братства, місцевий осередок СУМ, зокрема сумівки вітали чемпіонів на терені свойого міста. Ця зустріч принесла нашій молоді багато милих вражень і незабутніх хвилин.

Гратулюємо „Медведикам" за їхні успіхи і гідну репрезентацію українського спорту на терені Канади.

СУДБУРІ, КАНАДА

СТАНИЦЯ БРАТСТВА В СУДБУРАХ

Одна з менших наших Станиць Братства в Канаді, а саме Станиця в Судбурах, Онтеріо під головуванням п. Г. Савкова видала з нагоди Великодніх Свят однодніввку-обіжник для свойого членства.

Мистецько оформлена перша сторінка, пов'язана із великодніми святкуваннями, звертає на себе увагу. В змісті однодніввки короткий нарис про Великодні святкування, звичаї, відомості та інформації, для членства Станиці.

Почин тієї Станиці гідний наслідування.

ПРИВІТ ЗАСЛУЖЕНОМУ ВЕТЕРАНОВІ

26 березня ц. р. в Голден-ресторані у Вінніпеґу, Канада, поважний гурт місцевих громадян вшанував Осипа і Дарію Навроцьких з їхнім 50-тиріччям подружжя. Цей „золотий ювілей" був одинокою нагодою для висловлення Осипові Навроцькому і його дружині Дарії признання за їхні заслуги для народу, на яку вони — відомі з своєї скромности — погодились. Ювілятів вітали президент КУК-у о. д-р В. Кушнір, д-р Я. Рудницький від приятелів книжки, пані Л. Гнатюк від Пластового Сеньйорату й ін. Від Військової Управи вітав Ювілята Степан Волинець, окремо наспіли привіти від колишніх Українських Січових Стрільців.

Осип Навроцький — це ще єдиний, мабуть, в живих один з засновників Української Військової Організації. Колишній Український Січовий Стрілець був між двома світовими війнами одним із передовиків в активному сприянні культові військово-історичної традиції. Він був співтворцем і директором Видавництва „Червона Калина", фанатичним звеличником книжки, перед усім військово-історичної тематики.

Пані Дарія Навроцька — одна з найстарших діячок „Пласту". Слід висловити обоїм цим заслуженим діячам сердечні бажання.

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

З ЖИТТЯ ВІДДІЛІВ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ЗАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Діяльність нюйоркського Відділу ОбВУА під проводом новообраної в дні 18-го грудня 1965 р. Управи позначилася ось так:

18-го грудня 1965 р. зараз після Загальних Зборів відбулося перше засідання згаданої Управи, на якому обмірковано плян праці на наступну каденцію та поладнано біжучі справи. 22 січня 1966 члени Відділу під проводом Управи були приявні на Товариській Зустрічі з мистецькою програмою, що її влаштувала Головна Управа Об'єднання Прихнльннків Української Народньої Республіки прн співучасті місцевого Товариства цієї ж організації з приводу Свята Самостійности і Соборности України.

22 січня 1966 членн Відділу під проводом Управи взяли зорганізовану участь в Святі Самостійности і Соборности України, уладженого Комітетом Об'єднаних Американсько-Українських Організацій м. Ню Йорку, а відтак 6 лютого ц. р. в традиційній Крутянській Академії, що відбулася спільним старанням усіх Молодечих Організацій м. Ню Йорку. 26 березня ц. р. члени Відділу під проводом голови взяли зорганізовану участь з прапором у Жалобній Академії в пам'ять померлого Президента УНР в екзилі, д-ра Степана Витвицького, що була влаштована Представництвом Державного Центру УНР та окремнм Комітетом вшанування пам'яти Презндента при співучасті деяких членів ОбВУА.

30 квітня ц. р. представники Відділу під проводом голови, д-ра І. Козака

Українські комбатанти у поході на Святі Льояльности в Н. Й.

маршували з прапором спільно з представниками інших організацій Українських Комбатантів та Американсько-Українських Ветеранів у традиційній Параді Льояльности.

Того ж дня увечорі відбулися чергові сходини членів Відділу з доповіддю підполк. інж. Захара Івасишина на тему „Грунвальд та В'єтнам". Після доповіді вив'язалася оживлена дискусія.

НЮАРК, Н. ДЖ.

СПІВПРАЦЯ КОМБАТАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

В дні 22 лютого 1966 покінчились наради представників трьох діючих на терені Нюарку Комбатантських Організацій: 1) ОбВУА — Відділ в Нюарку. 2) Братство кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА — Станиця в Нюарку. 3) Т-во б. Вояків УПА ім. ген.-хорунжого Т. Чупринки.

У внаслідї цих нарад створено Комітет Співпраці Комбатантських організацій з осідком: 140 Проспект евню в Ірвінґтоні, Н. Дж.

Ціль подана в Правильнику в уст. II.: плекання товариського співжиття, порозуміння і співпраця згаданих організацій, спрямовані в майбутньому для об'єднання згаданих організацій, тим більше, що ця думка від довшого часу є предметом дискусій між членами цих організацій. Зокрема підкреслено у згаданому Правильнику справи згл. імпрези. які спільно влаштовуватимуть всі три організації, а саме: а) Листопадова Академія, б) Листопадова Збірка на Дар Українському Воєнному Інвалідові, в) Репрезентаційні традиційні „Вояцькі Вечерниці". Понадто Комітет бере організовану участь у Панахидах і похоронах членів комбатантських організацій. В уступі III-ім згаданого Правильника подана техніка виборів Екзекутивного Комітету.

Згідно з Правильником Комітету, головою Комітету обрано: майора І. Тарнавського, голову Станиці Братства 1 УД УНА, а секретарем д-ра О. Утриска, секретаря Відділу ОбВУА в Нюарку.

Текст Правильника відчитано й прийнято на пленумі Ширшої Ради Комбатантських Організацій в дні 1 березня 1966. Головою Пленуму був д-р Лев Голінатий, секретарем — М. Дзіман.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Д-Р ЛЕВ РУБІНҐЕР ПЕРЕОБРАНИЙ НА ГОЛОВУ

В неділю 24 квітня 1966 р. у залі Самопомочі відбулися Річні Загальні Збори Відділу ОбВУА — Рочестер.

Збори відкрив голова ОбВУА д-р Лев Рубінґер, який привітав зібраних членів ОбВУА і попросив вшанувати пам'ять померлого секретаря сот. М. Ставничука повстанням з місць та однохвилинним мовчанням. Молитву провів радн. П. Зубрицький.

До проводу зборів обрано президію в складі: д-ра Л. Рубінґера на голову і Т. Бабюка на секретаря. Про працю Управи звітували д-р Л. Рубінґер та фінансовий референт П. Яриш.

На внесення Контрольної Комісії зголошене Р. Витковицьким уділено Управі абсолюторію, а на пропозицію Д. Максимова вибрано нову Управу ось в такому складі: д-р Лев Рубінґер — голова, Петро Зубрицький — містоголова, М. Бабій — секретар, Петро Яриш — фінансовий референт. Члени Управи: Дмитро Максимів і Теодор Бабюк. Контрольна Комісія: Роман Витковицький, Володимир Кольцьо, Іван Босак. Товариський Суд: Роман Пристай, д-р Дмитро Капітан, Роман Коцик. Прапороносцем Відділу є Д. Максимів.

Далі намічено плян праці на майбутній рік. Після вичерпання порядку дня предсідник закрив збори.

Т. Бабюк

Зелені Свята й Комбатанти

Українські газети в ЗДА принесли були перед Зеленими Святами таку відозву:

УКРАЇНКИ І УКРАЇНЦІ НЮ ЙОРКУ І ОКОЛИЦІ ТА СУСІДНІХ СТЕЙТІВ!

Зближаються Зелені Свята. Під час цих свят в Україні здавен-давна влаштовували поминки по померлих, а після визвольної боротьби 1917-1920 рр. вшановували особливо врочисто пам'ять Тих, Хто життя своє віддали за волю Батьківщини. По містах і селах виходили з українських церков багатолюдні процесії-походи та прямували до могил рідних воїнів, а де їх не було, до окремих символічних могил, служили там Панахиди та складали квіття, щоб тим чином виявити вдячність і пошану національним героям і борцям. Згодом це увійшло в традицію, яку наші ізгої-скитальці занесли на Землю Вашинґтона та в інші вільні країни світу, що в них опинилася українська діяспора.

Продовжуючи цю взнеслу і промовисту традицію, українці Ню Йорку і околиці під проводом комбатантських організацій збираються рік-річно під час Зелених Свят біля символічної могили-пам'ятника на оселі УРСоюзу „Верховина" у Ґлен Спей, Н. Й., щоб помолитися за спокій Душ Борців за волю Соборної України та поклонитися їх безсмертній Пам'яті.

У біжучому році ці традиційні поминки відбудуться там у Зелену Неділю, 29-го травня 1966 р. Після св. Літургії буде відслужена врочиста Панахида біля могили-пам'ятника зі складенням вінків і привітань. Співатиме Хор „Думка", який започаткував такі урочистості у Ґлен Спей та щороку приймає в них участь. А все це проходитиме під знаком 40-ої річниці трагічної смерти Головного Отамана Симона Петлюри. Напередодні цих святкувань, у суботу, 28-го травня ц. р. відбудеться там же Товариська Зустріч б. Вояків з Громадянством з різноманітною мистецькою програмою, присвяченою Пам'яті Поляглих Героїв. Її виконають під проводом ред. Олега Лисяка артисти: Марія Лисяк і Ліза Чепіль, при режисеруванні п. Богдана Паздрія та Хор Комбатантів міста Ню Йорку.

Сердечно закликаємо все свідоме Українське Громадянство Ню Йорку і околиці та сусідніх стейтів, а зокрема нашу Дорогу Молодь взяти масову участь у цьому релігійно-національному святкуванні. Окремі автобуси від'їдуть з-під Українського Народного Дому в Ню Йорку при Другій евеню, в неділю о 7:00 год. ранку та вирушать з Ґлен Спей у поворотну дорогу о год. 6:30 вечора. Квитки на автобуси, в ціні по $ 4.00 можна вже набувати в книгарнях АРКА, ЕКО і СУРМА.

ВСІ УКРАЇНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ запрошуємо прибути з прапорами і вінками.

КООРДИНАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНСЬКИХ КОМБАТАНТСЬКИХ І АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В НЮ ЙОРКУ
КРАЄВА УПРАВА БРАТСТВА б. ВОЯКІВ 1 УД УНА

ТРАНСПОРТОВІ ВІЙСЬКОВІ ЛІТАКИ

Під час наступу совєтських військ під Сталінґрадом в грудні 1942 поодинокі військові транспортові літаки серед великої сніговії впродовж одного дня потрапили доставити панцерним з'єднанням около 400 тон палива і амуніції.

ЗБРОЙНІ СИЛИ СОВЄТСЬКОГО СОЮЗУ

В р. 1939 Совєтський Союз мав під зброєю 1.433.000 людей, в травні 1941 — 4.207.000, в часі війни 1941-45 його збройні сили зросли до 11 мільйонів вояків.

КООРДИНАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНСЬКИХ ТА АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В НЮ ЙОРКУ

В січні 1966 р. створився в Ню Йорку з ініціятиви місцевої Станиці Братства б. Вояків 1 Української Дивізії УНА з діючих там 9 українських комбатантських та американсько-українських ветеранських організацій Комітет для влаштування спільних вечерниць. У склад цього Комітету увійшли представники наступних організацій: Посту ч. 7 Американсько-українських Ветеранів, Відділу Об'єднання б. Вояків Українців в Америці (ОбВУА), Станиці Братства УСС, Станиці Братства б. Вояків 1 УД УНА, Станиці Об'єднання кол. Вояків УПА, Товариства б. Вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки, Товариства Запорожців ім. полк. Петра Болбочана, Станиці Українського Вільного Козацтва і Братства „Броди-Лев". Почесним головою Комітету обрано адв. Володимира Стека, підполк. резерви летунства ЗДА. Ділову Управу створили: д-р Богдан Левицький — голова, Юрій Юрків — заст. голови, Іван Дмитрик — секретар, Іван Ділай — скарбник та Мирон Заліпський — імпрезовий референт. Виконуючи своє завдання, названий Комітет уладив 19 лютого ц. р. у великій залі Українського Народного Дому „Вояцькі Вечерниці", що пройшли з повним моральним і матеріяльним успіхом. Чистий прибуток з вечерниць в сумі $ 675.75 розподілено ось так: По $ 100 на Фонд Будови української середньої школи при українсько-католицькій церкві св. Юрія, на Фонд Викінчення церкви-пам'ятника УПЦ в Бавнд Бруку, Н. Дж. та на Дар Українському Воєнному Інвалідові, а далі $ 25 на Видавничий Фонд „Вістей Комбатанта". Рештуючу суму грошей залишено для покриття коштів дальшої діяльности Комітету та здепоновано її в Кредитовій Спілці „Самопоміч".

З уваги на цей визначний успіх, а перед усім на прихильний відгомін, що його викликав серед громадянства спільний виступ всіх тих організацій, члени Комітету на своїй нараді в дні 25-го лютого ц. р. схвалили однодушно перетворити його в постійну організацію під назвою „Координаційно-імпрезовий Комітет Українських та Американсько-Українських Комбатантських і Ветеранських Організацій міста Ню Йорку", з призначенням координувати та влаштовувати спільні виступи згаданих організацій. Деталі його діяльности нормуватиме окремий правильник. Головування в Комітеті переходить за ротаційною системою по черзі на всі організації, при чому кожна каденція охоплює період одного виступу чи однієї імпрези. Теперішнім головою є д-р Іван Козак, як представник ОбВУА. Спільними силами Комітет підготовив „Зеленосвяточний Поклін Тим, що впали", під час Зелених Свят біля могили-пам'ятника на оселі УРСоюзу в Глен Спей, Н. Й. та безпосередньо після цього вшанування пам'яті українців-вояків, що полягли в рядах Армії ЗДА в часі другої світової війни. Це заплановано на „Меморіел Дей" 30-го травня ц. р. біля пам'ятника на їх пошану при Другій Евню в Ню Йорку. Відтак слідуватиме „День Української Зброї", що відбудеться — згідно з постановою всіх Головних Управ діючих в ЗДА Комбатантських Організацій в часі свята Покрови в жовтні ц. р.

І. К.

БРИТІЙСЬКИЙ КОРПУС ЦИВІЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Британський корпус цивільної оборони складається з около 280.000 людей, в тому оборона промислу нараховує 181.000, протипожежна оборона 14.000, санітарна служба 74.000. До того входить ще добровольча служба обсервації та повідомлень в числі 15.000 осіб.

З ІСТОРИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ

Симон Петлюра проти жидівських погромів

Наказ Головної Команди Військ УНР, 26 серпня 1919, ч. 131

Передруковуємо цей славетний, відомий в історії Українського Війська документ з нагоди 40-их роковин трагічної смерти Головного Отамана. — Ред.

„Українське хоробре військо, скуте національною свідомістю свого великого визвольного завдання, освячене кращими заповітами своїх прадідів, непереможно й швидкою ходою посунуло вперед, до кращої долі, здобуваючи її своєю і вражою кров'ю. Самою історією судилося нашому славетному козацтву принести на своїх багнетах волю й щастя своїй рідній землі й усім тим, хто на ній з давніх-давен мирно оселився. А бандити всього світу, спіймані на гарячому вчинку, — большевики, наче ті полохливі злодії, нестримно втікають на північ, у свій темний закуток.

Проте на вільній, але занапащеній нашій землі ще залишився сморід конаючого звіря-ворога. Йому було мало чесної крови воєнтва: йому ще захотілося крови невинної, ні в чому неповинного населення. Темні люди, чорносотенці й червоносотенці (одна темна зграя), різні провокатори, кинувши зброю повилазили зі своїх закутків і розпочали ганебну працю на іншому ґрунті. Вони завзято снують своє ганебне павутиння провокації, викликаючи погроми єврейської нації й часом підбурюючи на це страшне діло й деякі несталі елементи нашого війська. В такий спосіб вони хочуть заплямити перед усім чесним миром нашу боротьбу за волю й загирити нашу національну справу.

Старшино й козацтво! Час нам знати, що єврейство, так само, як і більшість нашого національного населення, зазнало лиха від большевицько-комуністичної навали й зрозуміло вже, де правда. Найкращі єврейські партії, як ось: „Бунд", „Об'єднанці", „Поалей Ціон", „Фолькс Партай", рішуче стали на бік української самостійної державности й рука в руку з нами працюють на її користь. Час уже зрозуміти, що мирне єврейське населення — їхні діти, їхні жінки, так само, як і ми, — було поневолене й позбавлене своєї національної волі. Йому нікуди йти від нас; воно живе з нами з давніх-давен, поділяючи з нами нашу долю й недолю.

Лицарське військо, що несе всім націям України братерство, рівність і волю, не повинно спокійно слухати всяких пройдисвітів і провокаторів, жадаючих людського м'яса. Так само воно не може спричинятися до тяжкої недолі євреїв. Хто ж допускається такого важкого злочину, той є зрадник і ворог нашого краю і мусить бути усунений від людського співжиття.

Старшино і козацтво! Ввесь світ дивиться й не надивується на наші визвільні подвиги. Не плямуйте ж їх, хоч би й випадково, ганебним ділом і не завдавайте нашій державі пекучого сорому на весь світ. Наші численні зовнішні й внутрішні вороги вже використовують погромні події; вони вже тичуть у нас пальця-

ми й цькують на нас, нібито ми негідні на незалежне державне існування й мусимо знову запрягтися в ярмо неволі.

Я, ваш Головний Отаман, кажу вам, що якраз тепер на міжнародньому суді розв'язується справа: бути чи не бути нашому державному незалежному життю. Старшино і козацтво! У ваших руках ця справа. Виступайте зі зброєю проти справжнього ворога й пам'ятайте, що наше чисте діло вимагає й чистих рук. Будьте певні, що всіх ворогів краю зустріне сувора законна кара народнього суду, а пімста, часто-густо необмиркована, це некозацьке діло.

Всіх же, що підбурюватимуть вас на погроми, рішуче наказую викидати геть з нашого війська й віддавати під суд, як зрадників Вітчизни. Суд же нехай судить їх по їхніх вчинках, не жаліючи для злочинців найсуворіших кар закону. Уряд УНР, розуміючи всю шкоду від погромів для держави, видав до всього населення краю відозву, в якій закликає виступити проти всіх заходів ворогів, що підіймають погроми єврейського населення.

Наказую всьому вояцтву пильно прислухуватись до цієї відозви й найширше розповсюдити її серед населення та серед товариства. Наказ цей прочитати в усіх дивізіях, бриґадах, полках, куренях та сотнях як наддніпрянської і наддністрянської армії, так і серед повстанських частин.

Головний Отаман П е т л ю р а
Начальник штабу Головного Отамана, отаман Юнаків"

ДО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ Й ПОВСТАНЦІВ (1921 Р.)

„До вас, непоконані борці, що напружують останні зусилля, щоб захистити рідну хату від ворога, до вас, що вкрили себе своєю обороною батьківщини славою на цілий світ, до вас, дорогі брати, буде моє слово.

Наші кати большевики розпускають скрізь чутки, ніби повстанці нищать єврейське населення. Я, Головний Отаман Українського Війська, не вірю в це, не вірю, бо знаю український нарід, який пригнічений грабіжниками завойовниками, не може сам утиснути інший нарід, що однаково з ним страждає від большевицької влади.

Погляньте навколо себе, придивіться уважно, і ви побачите, що не тільки селянство, але й ремісники й торгівці, словом все чесне й живе на Україні стогне під ярмом комуністів. Всіх, хто здобуває собі засоби до життя чесною працею рук чи розуму, комуністи хотять загнати, як худобу, в загальний хлів — комуну.

Єврейське населення, дрібні торгівці, ремісники й робітники, які, як всі працюючі, заробляють кусень хліба своєю працею, також принижені й пограбовані большевицьким режимом. Товари з крамниць торгівців, струмент і варстати у ремісників відбирається для комуни. Хіба це не руїна для єврейського населення. Хіба єврейське населення, що умирає з голоду, може бути задоволене большевиками. Єврейське населення, як і ви, селяни, жде-не-діждеться звільнення від комуністів грабіжників.

Якщо ви зустрінете поміж комуністів євреїв, пам'ятайте, що вони для свого народу такі ж зрадники-каїни, що забули віру й закони батьків своїх, як і ті наші зрадники, що пристали до комуністів. Несправедливо було б звалювати вину на ввесь український нарід. Я знаю, що від цих зрадників відмовилось чесне єврейське громадянство і нап'ятнувало їх.

Я певен, що ви це добре розумієте і що не ви нищете єврейське населення, а нищать його самі комуністи й ті бандити, які при комуні розплодилися на нашій землі.

У своїй боротьбі з нашим народом большевики користуються і брехнею і підкупом. На награбоване чуже золото вони, повисилавши по всіх країнах своїх представників, заснували на всіх мовах газети, в яких ганьблять наше святе діло — визвольний рух нашого народу, малюють його, як бандитське, погромницьке і на кожній сторінці горланять про єврейські погроми, які ніби чинять українські повстанці.

Робітники й селяни деяких країн, що не бачили своїми очима большевиків, вважали їх народолюбцями, вірили їх наклепам на українських повстанців і до нашого визвольного руху відносились з підозрою.

Але та сердечна зустріч, яку влаштувало єврейське население при повороті нашого війська на рідну територію в минулому році, ті сльози, якими єврейське населення проводжало відступаюче наше військо, і той жах, який охопив єврейське населення при наскоку большевиків, ті десятки тисяч євреїв, які потяглися за нашим військом, рятуючись від большевиків, і які тут разом ділять нашу долю і мріють нашими мріями, — це все переконало світ, що бандити не ми, а большевики.

Тяжко мені слухати цей наклеп на вас, брати-селяни, і як би завелась поміж вас яканебудь паршива вівця, яка бруднить всіх вас ганебними вчинками, ви повинні викинуть їх із шерегів своїх негайно.

Як Головний Отаман Українського Війська, наказую вам: большевиків, комуністів і інших бандитів, що чинять єврейські погроми і винищують население, карати без жалю і як один стати на захист бідного змученого населення і вашими воєнними судами розправлятися з бандитими негайно.

У скорому часі я повернуся з українським військом і урядом на Україну, і ті, що шкодили нашій справі, приставали до повстанців заради грабунків і погромів, будуть жорстоко покарані по законах військового часу, як зрадники нашого народу і помічники ворогів.

Петлюра"

ВІЙСЬКОВИЙ ОДНОСТРІЙ ЗАБИРАЮТЬ ДОДОМУ

Рішенням міністерства оборони Західньої Німеччини вояки бундесвери, що переходять у стан резерви, забирають з собою додому свій військовий однострій та особистий військовий виряд. Спочатку великий відсоток резервістів нерадо повинувався цьому наказові, мотивуючи передусім браком відповідного приміщення для переховування. На думку військовиків, таке рішення міністерства оборони приносить великі користі під оглядом фінансових ощадностей, бо не треба будувати та втримувати мобілізаційні магазини, і скорочує час тривання мобілізації на два дні, бо стільки потрібно часу, щоб умундурувати резервістів.

НІМЕЦЬКІ ВЧЕНІ В АРАБІЇ

Внаслідок дипломатичного конфлікту між Єгиптом та Західньою Німеччиною — 360 західно-німецьких ракетних і летунських спеців покинуло Єгипет, між якими було 12 визначних науковців. Ракетним осередком в Єгипті керував Вільфґанґ Пільц, співробітник фон Брауна з часу другої світової війни.

БІЛЬШЕ РАКЕТ НІЖ БОМБАРДУВАЛЬНИКІВ

Від часів другої світової війни основною ударною силою американського летунства були завжди — бомбардувальники. Тепер число стратегічних ракет перевищує число бомбардувальників. В р. 1967 їх відношення буде 2.5:1 у користь ракет.

З НОВИХ КНИЖОК

Alexander Werth: RUSSLAND IM KRIEG 1941-1945

Переклад з англійського Дітер Кіля, 743 стор. формату 16 х 23 см., з 21 картами, ціна 24.50 нм.

Недавно появилася на німецькому книжковому ринку дуже цінна праця Верта „Росія у війні 1941-1945", видана з німецькій мові видавництвом Дремер Кнаур у Мюнхені. Автор, Александер Верт, народж. в Петербурзі, студіював в Англії і від 1929 р. був постійним кореспондентом головних британських газет найперше у Франції, а опісля від 1941-1948 рр. звітодавець „Сандей Таймс" і БіБіСі в Москві. В 1949 р. Верт вернувся до Парижу, а в 1957 р. був в гостях професором новітньої історії в ЗДА. Черговий раз відвідав СССР в 1959-1960 р.

Праця Верта „Росія у війні 1941-1945" заслуговує на особливу увагу з-поміж дотепер проголошених на цю тему творів тому, бо автор був безпосереднім очевидцем воєнних дій в СССР, він їх найвірніше віддзеркалює у своїй праці, даючи багато спростувань до совєтських видань. Крім цього, праця написана на підставі конфронтації західньо-альянтських з совєтськими документами, тому вона має чисто науковий характер. У праці багато коментарів автора, різних вияснень із різних бойових фаз. Книжка поділена на таких 8 частин: 1-ша частина — Увертюра до війни; 2-га — Від німецького нападу до битви за Москву; 3-тя — Трагедія Ленінграду; 4-та — Чорне літо 1942 р.; 5-та — Сталінград; 6-та — 1943 рік важких перемог — польський вузол; 7-ма — Росія і Східня Европа; 8-ма — Перемога та виникнення холодної війни. Крім цього праця в додатку має: календаріюм усіх боїв і політичних дій від початку до закінчення 2-ої світової війни; список використаних усіх документів, різних праць, журналів і газет друкованих у західніх, російській і польській мовах; реєстр назв, (осіб, країв, місцевостей, армій, командувань і т. д.), який вможливлює скору орієнтацію у грубій книжці. У 6-ій частині є окремий розділ присвячений Україні п. з. „Німці в Україні". Також у 7-ій частині є окремий розділ про Україну п. з. „Український мікрокосмос". З українських прізвищ автор згадує з прихильним наставленням пок. полк. А. Мельника, підкреслюючи його рішучість у питанні української державности. Також у праці є згадка про „Українську Армію", як останній німецький експеримент на відтинку східньої політики, який був невдалий і без значення. Є згадка про створення німцями напередодні капітуляції кількох національних комітетів, з неросійських народів, в тому числі також українського, — всі вони не мали ніякого значення.

Просто неможливо є переповісти зміст дуже цікавої і багатої на різні події і факти (підтверджені відповідними документами) книжки. На особливу увагу заслуговує насвітлення проблеми визволення України, депортації з України, німецька окупаційна політика на Україні, „великоукраїнські пляни Гітлера" 1938-39, про український націоналізм, Розенберґа плян щодо України, українську допоміжну поліцію і партизанку і ін. Усі події на Україні описує автор вірно, розкриваючи чи аналізуючи з найбільшою докладністю імперіяльно-колоніяльні пляни Москви і Берліну щодо України. Також до пляну Розенберґа — федерації України з Німеччиною ставиться автор критично, вважаючи здійснення такого пляну за пере-

ходовий етап для легальної експлуатації усіх дібр цієї багатої країни в користь Німеччини, при рівночасному ґерманізуванні і винищуванні українського народу. Головним чином у пляні Розенберга йшлося про осередні і східні землі України, бо західньо-українські землі (Сх. Галичина) мали ввійти, як складова частина III-го Райху. Автор на стор. 514 праці стверджує, що „кожне село і місто на Україні" під окупацією німців має свою найчорнішу історію. З України найбільше депортовано до Німеччини молодих людей на примусові роботи. З депортованими окупанти поводилися багато гірше, як з худобою. Не щадить автор також червоної армії і компартії, які під час відвороту на схід все на Україні нищили, стосуючи жахливий терор супроти населення, яке змушували до евакуації на схід. Він наочно бачив багато великих спільних гробів з помордованими. Також багато пише автор про совєтських полонених, яких німці виголоджували та трупів закопували в масових гробах, напр. в Бабиному Ярі. В цих масових могилах є поховані полонені червоноармійці разом з жінками і дітьми. Ці могили були наукою для совєтських солдатів, що собою являє націоналсоціялізм Німеччини, який був опертий на теорії расизму і садизмі. На стор. 518 автор пише, що 1 березня 1944 був ранений українськими націоналістами сов. ген. Н. Ф. Ватутін біля Києва і він від ран помер. На місце Ватутіна, обняв командування 1-им Українським фронтом марш. Г. К. Жуков. Автор згадує про український партизанський рух і багато про нього розписується на стор. 529 і 669 своєї праці.

Дуже докладно подає автор у праці хід німецької офензиви проти СССР та дефензивних заходів німецьких армій під час офензиви червоної армії. Перебуваючи переважно при штабах совєтських армій, автор придбав дуже багато цікавих спостережень, які подав у книжці. Згадує про малий „Сталінград" під Корсунем, в якому-то котлі згинуло 55.000 нім. старшин, підстаршин і вояків. Ця битва, як також і інші в Україні деморалізуюче впливали на німецьке воякцтво.

Багато цікавих даних подає автор про котел Сталінград. По совєтській стороні брало участь 1.050.000 вояків проти такої ж кількости ворога. Крім цього в битві брало участь 900 совєтських панцерів проти 700 німецьких, 13.000 сов. гармат, проти 10.000 німецьких і понад 1.100 бойових літаків проти 1.200 ворожих. Офензива проти Сталінграду почалася 19 листопада 1942 р. о год. 6.30 ранком і була переведена згідно з „Пляном Сатурн" та закінчена 2 лютого 1943 р. Ліквідовано в котлі 22 німецькі дивізії, до совєтського полону попало 24 нім. генерали, в тому один маршал разом з 2.500 старшинами і 140 тис. вояків. Більше 200 тис. німецьких вояків полягло. Автор описує жахливий стан німецької сталінградської оборони, яка не мала що їсти. На 1 вояка припадало 50 гр. хліба, а для старшини (теоретично) 150 гр. при 35-40 ступнях морозу. Більшість німецької оборони вимерзла або згинула від голоду. Опис битви за опанування Сталінграду, — це жахливий вид пекла на землі.

На закінчення треба признати авторові об'єктивність насвітлення усіх політичних проблем та ходу всієї воєнної кампанії в СССР в 1941-1945 рр. Такої об'єктивности не мають подібні совєтські праці. Книжка А. Верта є дуже цінним вкладом в історії воєн на Сході Европи, тому вона повинна знайти своє місце в бібліотеках наших істориків, публіцистів і журналістів. Книжку А. Верта читається легко, бо в ній крім сухого історичного матеріялу є багато спостережень самого автора, який ввесь час воєнної кампанії на Сході був близько совєтських військових штабів та був докладно обзнайомлений з перебігом усіх операцій.

Ф. Кордуба

Ті, що відійшли...

26 лютого 1966 року помер
у Філядельфії на 46 році життя

МИХАЙЛО ГОЛОВЧАК

перший заступник голови Головної Управи Братства. Відійшов у вічність лицар українського збройного чину за Українську Державність.

Вихований у високо-патріотичному дусі на леґенді визвольних змагань українського народу, на леґенді збройної боротьби наших батьків, ще тоді будучи молодим він мріяв про участь в боротьбі української збройної сили за вільну від нікого незалежну соборну Українську Державу. В 1939 році він був учасником в боях Карпатської Січі, в 1941 році вояком Українського Легіону. В 1943 році, разом із своїми приятелями із шкільної лавки він вступив в ряди 1-ої Української Дивізії, щоб в цій українській реґулярній частині набути знання воєнного ремесла. Він так само, як інші, вбачував в Дивізії зав'язок українських збройних сил в час змагу двох мілітарних потуг на наших рідних землях, він вірив, що прийде час коли Дивізії і її вояцтву прийдеться відіграти важливу ролю в боротьбі за права і волю українського народу. Покійний, як український підстаршина брав участь в битвах Дивізії. Він тішився великою пошаною і довір'ям в українського вояцтва. Однак його мрії не увінчалися успіхом. На закінчення війни прийшов полон, відтак чужина.

Як високо-здисциплінована одиниця він включився в працю української спільноти, будучи ввесь цей час на провідних становищах.

Довголітній провідний член ОУН, політичний і громадський діяч, у Братстві був активним членом дивізійної спільноти. Ввесь час в проводі Братства, Станиці, Крайової Управи. З його відходом ми втратили першого заступника голови Головної Управи Братства. Він був серцем і душею нашого зорганізованого життя, все готовий до конструктивних порад, не відмовляючись ніколи від праці та обов'язків.

В розпалі його невсипущої праці, волею Всевишнього він відійшов від нас у вічність. Його смерть — це болюча і велика втрата для організованого українського життя в діяспорі, зокрема для Братства. Він залишив в смутку дорогу дружину і двоє діточок. Його тлінні останки спочили на чужій неукраїнській землі. Вірні друзі виряджали його в далеку дорогу.

Друзі дивізійники

Дня 1-го березня 1966 року помер в лікарні у Мюнхені, Німеччина, на 82-му році трудолюбивого життя

д-р МИКОЛА ХРОБАК

б. сотник Українського Війська, учасник Визвольної Боротьби України в рядах Української Галицької Армії, нагороджений Пропам'ятним Хрестом УГА і Воєнним Хрестом, б. член Виконавчого Органу Української Національної Ради, визначний громадський і політичний діяч в Краю і на еміґрації.

Покійний народився 11-го квітня 1884 року в селі Негрибка біля Перемишля. Після закінчення народної школи в рідному селі та гімназії у Перемишлі, студіював право на львівському університеті та по закінченні студій виконував практику в адвокатській канцелярії. У міжчасі, безпосередньо по закінченні гімназії, відбув однорічну військову службу в б. австро-угорській армії, де закінчив старшинську школу та став старшиною резерви. Під час Першої Світової Війни був мобілізований і виконував військову службу на різних відповідальних постах. Весною 1918 року був з австрійськими з'єднаннями в Україні в характері команданта міста на Донеччині. Після розпаду Австрії

зголосився добровільцем до Рідного Війська і був приділений до групи сот. Цапяка. що стояла на протипольському фронті. В грудні 1918 р. був приділений до Інтендантури при Начальній Команді УГА, а відтак став інтендантом при штабі III Галицького Корпусу. На всіх тих постах виявив себе дуже здібним і енерґійним старшиною.

Після підступного обеззброєння УГА поляками попав у польський полон. Звідтіль утік до Відня та опинився в Українському Військовому Таборі в Йозефові, ЧСР. Використовуючи своє перебування у названій країні, заокруглив свої правничі студії в праському університеті, де осягнув докторат прав. Весною 1924 р. повернув в Галичину та осів у Перемишлі, де після закінчення приписаної практики відчинив власну адвокатську канцелярію та вів її аж до другої світової війни. При цьому з молодечим запалом кинувся у круговорот громадського життя та розгорнув всесторонню діяльність на суспільному, політичному і економічному полі.

На еміґрації в Німеччині працював у Правному Відділі ІРО, а відтак був членом Виконавчого Органу Української Національної Ради в Мюнхені. На схилі життя знайшовся в дуже невідрадних матеріяльних умовинах і так і помер в злиднях.

Похорон відбувся 4-го березня 1966 р. на цвинтар Вальдфрідгоф при участі б. вояків та громадянства.

Сл. пам. д-р Микола Хробак відзначався хрустально чистим характером та безоглядною прямолінійністю. При цьому був дуже добрим побратимом, завжди готовим до помочі, де вона тільки була потрібна. Тому втішався великою пошаною і щирою симпатією усіх, хто його ближче знали. З ним зійшов у могилу великий український патріот, зразковий вояк і щира людина. Нехай же чужа земля, в якій спочив на віки, буде йому легкою.

Вічна Йому пам'ять!

І. К.

5-го квітня 1966 року помер у Рочестері, Н. Й.

сотник МИХАЙЛО СТАВНИЧУК

Народжений 1894 р. у Вінниці. Скінчив православну духовну семінарію в 1913 р. В червні 1914 р. покликаний до російської армії, був приділений до 19-ої артилерійської бриґади 2-ої батерії. Висланий до старшинської школи, скінчив її 1915 р. В 1917 р. був приділений до складу І-го (34-го російського) українізованого корпусу, як інструктор-українізатор. Тим корпусом командував генерал кавалерії Павло Скоропадський, який перший зголосився до українізування частин південно-західнього фронту. В 1919 р. був старшиною в охоронній сотні гетьманського палацу. В 1919 році призначений Директорією на повітового отамана Ямпільщини на Поділлі. Був учасником І-го Зимового Походу. В 1920 р. повнив службу старшини для доручень при Алмазівській кінно-гірській Дивізії, якою командував ген. хор. Омелянович-Павленко. В 1920 р. був інтернований у Вадовицях. Від І-го вересня 1921 р. до грудня 1922 р. працював інструктором кінної їзди при 21 Артилерійськім полку (в польській армії) в Ряшеві.

В часі 8-милітньої служби при війську дістав такі відзначення: Залізний хрест за Зимовий Похід, Хрест Симона Петлюри, а з російської армії хрест св. Юрія 4-го ступня.

На Панахиді у похоронному заведенні Гаріса попращав Покійного від старшин УГА побр. д-р Лев Рубінґер в приявності сина Покійного, численних громадян і старшин.

Похорон відбувся 7-го квітня 1966 р. після Богослуження в церкві св. Покрови на цвинтарі в Бавнд Бруку, Н. Дж.

SYNOPSIS

The lead article in this issue — by **Veterans' News** Editor Ivan Kedryn — is dedicated to the memory of Simon Petlura, president of the Ukrainian National Republic, whose title was Head of the Directory and Commander-in-Chief of the UNR Armed Forces. Petlura was assassinated 40 years ago on May 25, 1926 in Paris by Solomon Schwartzbart. Even when he was still alive, Petlura symbolized Ukraine's armed struggle for independence from Moscow and this is why Moscow considered him to be "Enemy Number One", who had to be physically liquidated and his name slandered as that of a leader of anti-Semitic pogroms. The author of the article cites Petlura's orders of the day to his armed forces and the people in which he strongly condemned pogroms. Texts of these historic documents are also published in this issue.

Volodymyr Huzar, former officer of the First Division, Ukrainian National Army of the Second World War period reports on the recently held convention of the First Division veterans. In his reflections of the convention Mr. Huzar stresses the need for full solidarity of the veterans of this military formation and urges them to a more active work in the future.

The Editorial reminds all Ukrainian veterans that preparations should start now for next year's celebration of the 50th anniversary of the Ukrainian national revolution. On March 12 of this year, representatives of all the veterans' organizations met and decided that the historic date should be marked by the publication of the **History of the Ukrainian Army.**

General Pavlo Samutin has in this issue a suggested outline of the proposed **History of the Ukrainian Army,** which covers the entire span of time and includes the most recent Ukrainian military formations.

Another article by Volodymyr Huzar also relates to the proposed publication. Mr. Huzar will be the author of the chapter on the Artillery Regiment of the First Ukrainian Division of the UNA.

The second part of the article by Col. Mykola Omeliusik "Ukrainian Insurgent Army in Volyn" completes the military history section of this issue.

Three memoirs are among the contents. There are also news items about the activities of the veterans' organizations, a review of Alexander Werth's **Russland im Krieg 1941-1945** is by Felix Korduba. Obituaries of the members who died recently complete this issue.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	50 ц.	$ 2.50	ЗДА	4.00 дол.	80 ц.
Австрія	100 австр. шіл.	20	Канада	4.50 дол.	90 ц.
Англія	0:10:0	0:2:0	Німеччина	7.25 н. м.	1.25 н. м.
Аргентина	100 пез.	20 пез.	Франція	12.50 фр.	2.50 фр.